

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝVH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VÝVOJ STÁTNÍCH HRANIC ČESKOSLOVENSKA

Autor práce: Pavel Červený
Studijní obor: Regionální studia
Forma studia: Kombinované studium
Vedoucí práce: JUDr. Soňa Fišerová
Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucí bakalářské práce JUDr. Soně Fišerové, za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH ZNAKŮ STÁTU	8
1.1 OBYVATELSTVO	8
1.2 STÁTNÍ ÚZEMÍ	9
1.3 VYMEZENÍ POJMU A FORMY STÁTNÍ MOC	10
1.4 VYMEZENÍ POJMU STÁTNÍ HRANICE	11
2 VZNIK ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY 1918 – 1938	14
2.1 POLITICKÁ SITUACE V EVROPĚ PŘED OSAMOSTATNĚNÍM ČSR	14
2.2 VYMEZENÍ STÁTNÍCH HRANIC ČESKOSLOVENSKA	18
2.2.1 <i>Versailleská smlouva</i>	20
2.2.2 <i>Sévreská smlouva</i>	21
2.2.3 <i>Saint Germainská smlouva</i>	23
2.2.4 <i>Trianonská smlouva</i>	24
3 VÝVOJ STÁTNÍCH HRANIC 1939 – 1945	24
3.1 MNICHOVSKÁ DOHODA	25
4 BĚH UDÁLOSTÍ V OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	27
4.1 POVÁLEČNÝ VÝVOJ OD ROKU 1945 DO ROKU 1993	31
4.2 POVÁLEČNÝ VÝVOJ OD ROKU 1945 DO ROKU 1989	33
4.3 ROZDĚLENÍ REPUBLIKY NA ČESKOU REPUBLIKU A SLOVENSKOU REPUBLIKU	36
4.4 VSTUP ČESKÉ REPUBLIKY DO EU	37
ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
PŘÍLOHY	43
PŘÍLOHA Č. 1.	45
PŘÍLOHA Č. 2.	47
PŘÍLOHA Č. 3	48
PŘÍLOHA Č. 4	49
PŘÍLOHA Č. 5	50
PŘÍLOHA Č. 6	51
PŘÍLOHA Č. 7	52
PŘÍLOHA Č. 8	53
PŘÍLOHA Č. 9	54
PŘÍLOHA Č. 10	55
PŘÍLOHA Č. 11	56
PŘÍLOHA Č. 12	57
PŘÍLOHA Č. 13	58
PŘÍLOHA Č. 14	59
ABSTRAKT	61
ABSTRACT	62

Úvod

Význam zpracovaného tématu

Dané téma jsem si vybral, protože vývoj a změny státních hranic se odpradávná dotýkaly celého národa a měly za následek nemalé problémy pro lidi, kteří bydleli v blízkosti státních hranic. To je jeden z důvodů, proč mě tato problematika zaujala. Zajímavé jsou různé spory mezi státy o území a o průběh státních hranic. Jejich vymezení a důležitost jsou patrné již z historických událostí a bojů v bezprostřední blízkosti hranic, kde dříve panovníci bojovali o nadvládu nad územím, které chtěli ovládat. Důvodem, proč zrovna na státních hranicích docházelo k bojům je to, že se zde střetávají dva svrchované státy a dva rozdílné právní světy, včetně střetu státních mocí. Důkazem vývoje a změn státních hranic jsou množství mírových smluv, která upravují různá postoupení, výměnu území a těmito smlouvami jsou také upravovány a podloženy změny o průběhu státních hranic. Pochopení této zajímavé, ale také poněkud složité problematiky, jakou vývoj státních hranic bezesporu je, musíme hledat ve vysvětlení a následném pochopení základních pojmů.

Proto jsem první kapitolu věnoval vysvětlení a pochopení základních pojmů, které tvoří stát, aby mohl existovat. Státní hranice mezi ně samozřejmě patří, ale jsou zde ještě další povinné znaky, bez kterých by stát nemohl být státem. Jak jsem výše naznačil, první kapitola je věnována vymezení základních znaků, konkrétně jak je ve státě rozdělena státní moc, která zabezpečuje chod státu, dále pak státní území na kterém se stát rozkládá.

Jednou z nejdůležitějších podmínek vzniku státu je obyvatelstvo. Bez obyvatelstva by bylo nemožné vytvořit stát, protože zde by nebyl nikdo, kdo by vykonával právo, ale taky by nebyl nikdo, proti komu by se právo mohlo uplatňovat. Stát musí mít státní symboly, kterými se prezentuje na veřejnosti i v zahraničí. Mezi tyto symboly patří státní barvy, státní vlajka, státní hymna, malý státní znak, velký státní znak, státní pečeť, vlajka prezidenta republiky. Dalším povinným znakem státu je majetek, kterým může disponovat. Vyjmenoval jsem důležité znaky státu, ale pro dosažení cíle a pochopení souvislostí a zejména rozsáhlosti této problematiky, se budu v této práci věnovat jen těm nejdůležitějším, které mají blízký vztah k státním hranicím.

Druhá kapitola je věnována období první republiky. Tato kapitola je rozdělena na dvě samostatné podkapitoly, první je zaměřená na politickou a hospodářskou situaci v Evropě a vývoj činností československých vyjednávačů, kteří se snažili

zjistit postoj ostatních států ke vzniku samostatného Československa, které bylo do té doby součástí Rakouska – Uherska. Druhá podkapitola je zaměřena na mírové smlouvy, které měly největší vliv na podobu a průběh státních hranic po osamostatnění Československa z nadvlády Rakouska – Uherska. Dalo by se říci, že toto období bylo nejdůležitějším mezníkem v historii našeho státu. O nejdůležitější mezník se jistě jedná, protože vznikl samostatný stát a dál se vytvářela historie tehdy nového Československa a nebyla to historie monarchie, do které jsme patřili dříve. Je pravda, že v prvních letech na našem území platil Rakouský a Uherský právní systém, ale bylo to kvůli tomu, aby zde byl platný právní systém a k jeho změnám docházelo v dalších letech.

Po osamostatnění, našeho státu, tedy po vyčlenění z Rakouska – Uherska bylo třeba vymezit, kde jsou státní hranice a jaký režim se zde bude dodržovat. Bylo důležité zajistit kdo je oprávněn provádět kontrolu a střežení státních hranic, kde budou hraniční přechody mezi státy a další otázky, které se týkaly mezistátních vztahů. Změny hranic a vyjednávání jejich průběhu bylo upravováno mezinárodními mírovými smlouvami, které jsem zakomponoval do samostatných podkapitol. Je samozřejmé, že smluv bylo větší množství, ale zaměřuji se na smlouvy, které jsou pro vznik samostatného Československa nejdůležitější.

Třetí kapitolu jsem věnoval vývoji státních hranic v období 1939 – 1945, kdy došlo k vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Toto období je dalším důležitým mezníkem historie. Došlo k násilnému převzetí moci nad naším územím nacistickým Německem, k zavedení německých zákonů a k tvrdým trestům za jejich porušení. Stalo se tak v rozporu s ústavou, jelikož postoupení území lze pouze ústavním zákonem, který nebyl nikdy vydán. V této kapitole jsem se věnoval Mnichovské dohodě, kdy došlo k rozhodnutí o budoucnosti Československa bez přítomnosti našich zástupců.

V poslední kapitole se v první podkapitole zaměřuji na vývoj státních hranic do r.1993 a dávám důraz na období po 2.světové válce, kdy dochází také k různým změnám státních hranic, které jsou závislé na vzájemných vztazích mezi státy.

Další podkapitola je zaměřena na rozpad Československa na dva samostatné státy - Českou republiku a Slovenskou republiku a na zákonnou úpravu vzájemných hranic. Při tomto rozdělení docházelo k přijímání kompromisů, jelikož přímé rozdělení státních hranic nebylo možné a to zejména v případech, kdy hranici protínala řeka Morava a vznikali místa, která byla bez možnosti přístupu oprávněného státu. Toto vyřešilo ustanovení, které určilo, že hranice povede středem vodního toku,

ale pak došlo k tomu, že České republice přibylo na úkor Slovenské republiky území, a to muselo být kompenzováno.

Poslední část je věnována skutečnosti, že Česká republika vstoupila 1.května 2004 do EU.

Ve své práci jsem použil především metodu analýzy a syntézy, včetně srovnávání faktů, zahrnující studium odborné literatury a zákonné úpravy v oblasti zaměřené na problematiku státních hranic.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH ZNAKŮ STÁTU

První kapitola je věnována základním pojmům, jelikož je třeba od samotného začátku pochopit jejich správný význam. Zprvu se problematika může jevit jako lehká a jasná, ale pokud si povšimneme podrobností, zjistíme, jak důležité jsou zdánlivé drobnosti, pokud mají vytvářet ucelený obraz naší historie. Je nesporné, že pevné stanovení hranic vytváří státu suverenitu a jistou nedotknutelnost ze strany okolního světa. Proto si každý stát své hranice brání a když už připustí jejich změnu, pak samozřejmě raději v případě, že jde o rozšíření vlastního území.

1.1 Obyvatelstvo

Jedním z nejdůležitějších znaků samostatného státu je **obyvatelstvo**. Důležitost a nepostradatelnost obyvatelstva vyplývá již z textu Ústavního zákona číslo 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších novel a předpisů v preambuli „My občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku“, nebo ještě názornější příklad je v hlavě první čl. 2 odst. 1 „Lid, je zdrojem veškeré státní moci ...“. Z těchto dvou názorných příkladů je jasné, že pokud by nebylo obyvatel, nemohl by být stát, jelikož by nikdo nemohl vykonávat státní moc, která vytváří právní normy a dohlíží na jejich dodržování. Existence prvních norem vyžaduje i právní aparát, který na ně dohlíží a je podřízen státní moci, ale musí být zde i obyvatelstvo, na kterém se dodržování norem požaduje.

Na druhé straně stát nejen požaduje dodržování právních norem a povinností, ale zároveň musí garantovat obyvatelstvu, že jeho práva nebudou porušována. Tuto garanci zabezpečuje zákon číslo 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod ve znění pozdějších novel a předpisů. Nejlepším příkladem postavení lidí oproti státní moci je v hlavě první, čl. 1 „Lidé, jsou svobodní a rovní, v důstojnosti i v právech“ nebo v čl. 2 odst.4 „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit to, co zákon neukládá“. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezczitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Zároveň Listina základních práv a svobod v čl. 2 odst. 2 vyjadřuje, jak má být vykonávána státní moc – „Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví“. Dalším garantem dodržování práv a svobod je tzv. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod, která byla publikována ve Sdělení

ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., kde se právy a svobodami zejména zabývají články č. 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10.¹ Např. v trestním právu tuto roli zastupuje zákon číslo 141/1961 Sb. Trestní řád ve znění pozdějších novel, což je trestní právo procesní, kde zákonodárce upravuje postup orgánů činných v trestním řízení, kdy a za jakých okolností a jakým způsobem může Policie ČR nebo státní zástupce zasáhnout do práv a svobod člověka. Trestní řád je založen na dodržování základních zásad které lze rozdělit na 5 skupin. - 1. obecné zásady, 2. zásady zahájení řízení, 3. zásada veřejnosti, 4. zásady dokazování, 5. zásada materiální pravdy². Vztah obyvatel se státem je upraven zvláštním ustanovením státního občanství. Toto ustanovení je zakotveno v Ústavě ČR v čl. 12 odst. 1, kde je uvedeno, že se státní občanství nabývá a pozbývá jen na základě zvláštního zákona, který je dále upraven v zákoně číslo 40/1993 Sb. o nabývání a pozbývání státního občanství.

1.2 Státní území

Dalším velmi důležitým znakem státu je **státní území**. Státním územím se samozřejmě zabývá i Ústava ČR. Zejména v čl. 11, kde označuje, že území tvoří nedílný celek³. Můžeme si povšimnout, že Ústava ČR označuje státní území nejen územím, ale také termínem „Česká republika“, např. čl. 99 upravuje, že Česká republika se člení na obce nebo, že „zákonodárná moc v České republice náleží Parlamentu“ – čl. 15⁴. „Ústava ČR chápe území ČR jako prostor, ve kterém je vykonávána svrchována st.moc prostřednictvím státních orgánů“⁵.

Státní území je bezprostředně spojeno se státní mocí. Výjimkou může být např. Benešova exilová vláda, která byla ostatními státy podle mezinárodního práva uznávaná a nemohla svou moc vlivem politické situace vykonávat na území republiky. V minulosti se státní hranice měnily v závislosti na uzavírání manželství šlechty, kdy docházelo k postoupení území jako svatebního daru. Tyto svatby byly mnohdy jen účelové, kdy prioritní nebylo manželství, ale rozšíření hranic či území a tím i získání silnějšího postavení v tehdejší společnosti.

¹ úplné znění těchto článků v příloze č.1.

² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., MANDÁK, V., MATULA, V., PÚRY, F., RŮŽEK, A., ŠTĚPÁN, J., ŽILA, J. *Trestní právo procesní*. 2. podstatně přepracované a aktualizované vydání. Praha: Linde, 2002, Hlava IV., Základní zásady trestního řízení, str. 55

³ Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁴ FILIP, J. *Ústavní právo I.* Brno: PF MU, 2002

⁵ FILIP, J. *Ústavní právo I.* Brno: PF MU, 2002

Za vlády Přemysla Otakara II. se naše území zvětšilo o země na jih od Čech a Moravy. V té době území Českého státu sahalo díky sňatku s dědičkou rakouských zemí Markétou Babenberskou až téměř k Jaderskému moři. Další velký rozmach zažily země Koruny české za vlády českého krále Karla IV, kdy patřily v období vrcholného středověku k nejbohatším v Evropě.

V současnosti se státní hranice mění jen ústavními zákony a sepsáním mírových dohod, kde je vyznačeno v jakém rozsahu a jakým způsobem se mění průběh státní hranice. Samozřejmě s tím jsou spojeny i další úkony, např. změna označení státní hranice a posun hraničních přechodů. Historie zaznamenala hned několik takových posunů státních hranic.

Jelikož vývoj státního území je dynamický, tak se změny území odrážejí zejména na politických zájmech států (např. Podkarpatská Rus která patřila Československé republice, ale při změně politické situace se stala součástí Sovětského svazu. Jinou další změnou, která je nám asi nejbližší, je rozpad Československé federace v roce 1993 na dva samostatné státy).

1.3 Vymezení pojmu a formy státní moc

Státní moc je dalším velmi důležitým znakem. Pod státní mocí si musíme představit, že se jedná o suverenitu státu, což znamená, že jsme samostatní a nejsme závislí na jiném státu. Z tohoto vyplývá, že státní moc vykonávají občané České republiky. Svrchovanost státu je vyjádřena v Ústavě České republiky v čl. 1 odst. 1, kde se píše „Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát, založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana“. V současné době státní moc vykonává lid, který ze svých řad volí své zástupce do poslanecké sněmovny a senátu, a ti pak jménem lidu vykonávají státní moc. Dříve však byla státní moc jen v rukách panovníka. Volba zástupců, kteří vycházejí z lidu, je striktně dodržována přísnými pravidly a je zde přesně zakotven postup při jejich volbě.

Pokud se zabýváme suverenitou státu, tak zjistíme, že je vnitřní suverenita a vnější suverenita. Vnitřní suverenitu chápeme jako vykonávání státní moci, jen na území státu, které je ohraničeno státní hranicí, a tedy platí pouze na tomto území a pro osoby, které se na tomto území zdržují. Vnější suverenita je uplatňována v mezinárodním právu. V Ústavě ČR je vymezení, jak je možno státní moc uplatňovat v čl. 2 odst. 3 „Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon“.

V současnosti se mezi suverénními státy upravují vztahy mezinárodními smlouvami a stát, který přijme mezinárodní smlouvu, je jí vázán a musí ji dodržovat. Dodržování je vymezeno v Ústavě České republiky hlava 1 čl. 10 – „Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem“⁶. Přijetím mezinárodní smlouvy dojde k omezení suverenity státu, a to v důsledku toho, že je smluvně vázaná na jiný stát a tato smlouva, která byla státem přijata, je nad zákony tohoto státu. Ovšem omezení státní suverenity není jednostranný akt, ale dojde k omezení státní suverenity druhého státu, který již ratifikaci mezinárodní smlouvy přijal, tudíž dojde k omezení států navzájem.

1.4 Vymezení pojmu státní hranice

Nyní je třeba vymežit pojem **státní hranice** a formu, jak se hranice označuje, či jak je brána státní hranice. Jak již bylo dříve uvedeno, změnit státní hranice lze pouze ústavním zákonem. Státní hranicí vyznačujeme území státu, na kterém může stát vykonávat svou svrchovanou moc. V Ústavě České republiky v čl. 1 je psáno, že Česká republika je jednotným státem, to znamená, že stát je jeden celek a nejedná se o spolek států, jako je tomu např. v USA. Jednotnost státu však nevyjadřuje, že by se stát nemohl dále dělit na menší správní celky, např. donedávna se stát dělil na obce, města, okresy, kraje, ale toto je rozdělení podle kompetencí správy majetku. Státní území se rozděluje také dle administrativního členění, a to dle institucí, jejichž působnost je upravena zvláštním zákonem a zároveň jejich působnost nekoresponduje se správním členěním státu.

Státní hranici je možno si představit jako linii, čáru, která odděluje území České republiky od sousedních států. Samozřejmě není rovná, ale kopíruje území státu, které je upraveno různými smlouvami. Dochází tudíž k tomu, že území cizího státu vytváří výběžek do našeho území, ale je tomu i opačně, kdy výběžek našeho území narušuje přímý průběh hranice druhého státu. Dále také hraniční průběh není plochý, jelikož kopíruje povrch země, jedná se tedy o orografické hranice. Státní hranice není jen povrch země, ale musí být chápána jako trojrozměrný termín, což znamená, že územím státu je nejen povrch zemský, ale i vzdušný prostor a prostor pod povrchem

⁶ Ústavní zákon č. 1 /1993 Sb. Ústava České republiky ve znění pozdějších novel, hlava první, čl. 10

země. Z tohoto vymezení je patrné, že tedy hranice tvoří na sebe navazující svislé roviny, které kopírují zákonem stanovené hranice.

Jelikož státní území, je trojrozměrným termínem, lze jej rozdělit do teoretických 5 kategorií:

1) Suchozemský zemský povrch

Jedná se o území, které může být členité, či souvislé. Jsou i případy, kdy toto území je přetnuto územím jiného státu, nebo pevniny přetíná vodní plocha. Tohoto křížení jsou typickým příkladem přímořské státy, ke kterým patří ještě ostrovy, např. Řecko, Chorvatsko, Velká Británie. Co se týče našeho státu, tak stálé území, které je odděleno jiným státem a patří naší republice, nemáme. Avšak náš stát má pronajaty dvě lokality k výzkumu, první lokalita je v Antarktidě, kde polární výzkumníci bádají po vlivu činnosti lidstva na podnebí na naší planetě, druhá lokalita je o nerostném bohatství, které se nachází na mořském dně v Atlantském oceánu, kde je opět prováděn vědecký výzkum na přítomnost nerostných surovin.

2) Vzdušný prostor

Je prostor, který se rozprostírá nad suchozemským povrchem. Tento prostor je brán za území státu po hranici volného kosmu, což je asi 100 km nad povrchem zemským. Vzdušný prostor spadá pod ochranu svrchovaného státu, nad jehož územím se prostor nachází, toto vyplývá z Mezinárodní úmluvy o civilním letectví, která byla sepsána v roce 1919 v Paříži. Ochranu tohoto prostoru před narušiteli provádí Armáda České republiky. Dále je prostor monitorován stálými radarovými stanicemi, které monitorují přelety a kódy letadel. Na našem území jsou dva hlavní radary letové kontroly, ale jejich přesné umístění spadá pod utajení z obavy teroristického útoku. Radary jsou dva, jelikož nedokáží pojmout celé území, ale jen asi 3/4 území a jsou umístěny tak ,aby monitorovaly nejen území našeho státu, ale i vzdušný prostor okolních států. Území okolních států je monitorováno, aby došlo k rychlému dekódování možného leteckého útoku dříve, než nebezpečný letecký útok vstoupí do našeho vzdušného prostoru.

3) Nerostné bohatství.

Do této kategorie spadá území, které se nachází pod zemským povrchem, a to ať pod suchozemským, tak pod vodní hladinou. Jelikož se pod zemským povrchem

nachází množství látek, sloučenin a prvků, které člověk následně zpracovává, jsou tyto látky nazývány nerostným bohatstvím. Státní hranice je trojrozměrná a zasahuje i do těchto míst, kde se tyto látky nacházejí. Mezi nerostné bohatství patří zejména uhlí, zemní plyn, zlato, diamanty, stříbro atd. Hranice, do jaké hloubky až zasahuje toto území, není sjednána žádnou smlouvou a tudíž lze tvrdit, že území zasahuje až k zemskému jádru. Vymezení hranice v této kategorii je důležité zejména v hornictví nebo v místech, kde se nacházejí jeskyně.

4) Vodní prostor

Je další kategorií, ve které se jedná o prostor, který je v bezprostřední blízkosti státního území nebo se nachází uprostřed státního území. Z tohoto důvodu se může tato kategorii rozdělit na vnitřní vody a mezinárodní vody. Do vnitřních vod se řadí jezera, horská plesa, průplavy, řeky a v přímořských státech také ústí řek do moře, přístavy. Do teritoriálních vod patří mořská hladina okolo pobřeží do vzdálenosti přibližně 12 námořních mil.

5) Imaginární hranice

Dále je tu kategorie, která nemá charakter státního území, jak bylo doposud popisováno, ale jedná se o území, kde stát využívá svou svrchovanost. Mezi tato území, kde je vykonávána svrchovanost státu, patří paluby letadel, paluby zámořských lodí, obchodních lodí, válečných lodí, ale i pozemky a budovy, kterých využívají diplomaté. V těchto místech svrchovanost státu zastupuje kapitán lodí, letadla, nebo jmenovaný zástupce např. velvyslanec.

Hranice nemá jen pevně stanovené vymezení, ale může být pohyblivá, a to zejména v místech, kde hranice prochází středem vodního toku. V naší republice je například taková hranice mezi Českou republikou a Slovenskou republikou, kde hranice prochází středem řeky Moravy. K tomuto došlo při vyměřování a vyznačování hranic. Při napřímení vedení hranic by došlo v mnohých zákrutách řeky k tomu, že by břeh byl nedostupný, tak se státy domluvily, že hranice bude vedena středem řeky. Tímto však České republice přibylo asi 148 ha. Toto území se muselo nějak kompenzovat, ale najít nějaké území, které by mohlo být náhradou, bylo velmi těžké. Největší problémem bylo řešení změny hranice v Sidonii, která měla patřit ČR a osady u Sabotů, která patřila Slovensku. Tyto problémy přinesla skutečnost, že obyvateli

těchto lokalit, byli občané opačných států.⁷ Další vodní tok, který tvoří státní hranici, je řeka Dyje. Protéká hranicí s Rakouskem a na této hranici v jižních Čechách také leží Staňkovský rybník. S Německem pak hranici tvoří v blízkosti obce Rozvadiv Hraniční potok.

2 VZNIK ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY 1918 – 1938

2.1 Politická situace v Evropě před osamostatněním ČSR

Před vznikem Československé republiky jsme byli součástí habsburské monarchie, která byla do roku 1867 centralizovaným státem. V rámci Rakouska-Uherska se vyvíjely naše země až do roku 1918, ale již od 60. let se naplno rozvíjel politický život v českých zemích. Čeští politici svůj zájem soustředili na prosazování svébytného postavení zemí Koruny české v monarchii. Snažili se o uzákonění širokého volebního práva, o vyřešení národnostních a jazykových problémů, vzdělání a vlastní kulturní život. Po období průmyslového rozmachu se objevuje náznak krize, která přechází v úpadek průmyslu a stavebnictví.

Nová krize nastala v letech 1911-1913, která měla příznaky mezinárodní hospodářské krize. Tehdy velkokapitál zadržel masivní šíření krize horečnou výrobou zbraní v souvislosti s přípravami na první světovou válku. V té době se začínají objevovat tzv. monopoly, které přecházejí v kartely, v nichž se sdružovali kapitalističtí velkovýrobci. V rakousko-uherské monarchii vznikaly kartely ve větší míře na sklonku osmdesátých let 19. století a masivně začaly ovlivňovat rozdíly mezi městem a vesnicí.

Na základě protěžování měst nabyla naše městská střediska (Praha, Plzeň, Hradec Králové, České Budějovice, Kladno, Brno, Bratislava, Ostrava, Košice) charakteru moderních velkoměst, zatímco na vesnici začala doba úpadku a hladovění. Těžké životní podmínky dohnaly velké množství obyvatel našich zemí k trvalému odchodu z vlasti. Emigrace v tomto období dostoupila k vrcholu a stala se zvláště pro Slovensko národní tragédií. Od roku 1890 do roku 1914 se vystěhovalo do Spojených států amerických přes půl miliónu Slováků. Na Slovensku a zvláště tak na východních oblastech se vylidnily celé vesnice. Zostřování společenských názorů se odráželo stále více v politickém napětí v českých zemích i na Slovensku. Důsledkem

⁷ GERLOCH, A., HŘEBEJK, J., ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*. 4 vyd. Praha: Prospektrum, 2002

krizové situace vznikaly spolky, které zakládaly stávkové výbory. Od počátku devadesátých let nastal v mezinárodním dělnickém hnutí mocný ruch. Dělnické hnutí, zocelené bojovými zkušenostmi předchozích období, vykročilo nyní širokým proudem vpřed. Za všeobecné volební právo se vznesla vlna lidového hnutí roku 1893, kdy při pouličních demonstracích došlo v Praze ke srážkám s policií a s vojskem. V hojných počtech se konaly stávky, které ovlivňovaly, jednak dělnické hnutí, ale i hnutí mládeže, která se přikláněla k anarchismu a k maloměšťáckému nacionálnímu radikalismu. Do stávek vstoupilo přes 60 000 horníků, kteří prostávkovali více než 3 milióny směn. V té době to byl největší hospodářský boj proletariátu českých zemí před první světovou válkou. Nástup lidových mas vyvolal ve vládě i ve vrstvách buržoazie zděšení. Vláda při ústupu dala předběžný příslib volební opravy. Bohužel v té době nevyužilo vedení sociální demokracie situace, aby rozvinulo revoluční boj lidových mas s dělnickou stranou v čele. Nerovnost hospodářského vývoje v jednotlivých kapitalistických zemích se rychle prohlubovala s nástupem imperialismu. Mezi imperialistickými mocnostmi nastaly rozdíly v poměru jak hospodářských, politických i vojenských sil. Německo horečně budovalo obchodní i válečné loďstvo a pronikalo svým kapitálem na světové trhy, což zostřilo vztahy k ostatním mocnostem, zvláště k Anglii. O uchování nových odbytišť a surovinových zdrojů kapitalistické mocnosti vystupňovaly napětí mezi evropskými mocnostmi až ke zločinnému rozpoutání první světové války. Válečný konflikt byl z obou stran, ale hlavně ze stany Německa, po léta připravován horečný zbrojením, jež přinášelo monopolům obrovské zisky. Většina průmyslových závodů byla přetransformována na výrobu zbraní a vojenské výzbroje.

Vzniku samostatného státu předcházel válečný konflikt, který byl mezi dvěma mocenskými bloky, tzv. Ústředními mocnostmi (Německo, Rakousko – Uhersko), ke kterým se přidalo dále Turecko a Bulharsko. Na druhé straně, stály tzv. Dohodové mocnosti (Rusko, Francie, Velká Británie), k nimž se připojila Itálie a USA. První světová válka je nedílně spjata se vznikem samostatného Československa, kdy skupina mladých srbských studentů zavraždila následníka trůnu, korunního prince Ferdinanda d'Este v Sarajevu dne 28. 6. 1914. Na základě tohoto incidentu bylo dne 7. 7. 1914 svoláno zasedání ministerské rady pro společné záležitosti za předsednictví min. zahraničí hr. Berchtolda a účasti rakouského min. předsedy hr. Stürgkha, uherského min. předsedy hr. Tiszy, společného ministra financí ryt. Bilinského, společného ministra války ryt. Krabatina, šéfa generálního štábu rakousko-uherské armády gen. Conrada, zástupce velení vojenského námořnictva kontraadmirála

Kaillera a tajemníka min. zahraničních věcí hr. Honose, který byl přizván jako zapisovatel. Na zasedání ministerské rady mělo dojít k projednání dalšího kroku a postupu vůči Srbsku po provedeném atentátu. Po sletu událostí všichni zúčastnění s výjimkou uherského min. předsedy dospěli k závěru, že je třeba pokračovat v diplomacii takovou cestou, kdy je zapotřebí tlumočit Srbsku tak dalekosáhlé požadavky, o nichž se dá předpokládat, že budou odmítnuty. Po odmítnutí požadavků bylo možno nastolit radikální řešení cestou vojenského zásahu. Diplomatická jednání měla jen formální stránku, protože vše již bylo dávno rozhodnuto a texty požadavků, které zazněly, byla pouze ultimáta, na která nešlo přistoupit. Přístup monarchie k incidentu vyprovokoval Rusko jako ochránce Srbska ke stažení vojsk na hranice. Německo požadovalo okamžité stažení ruských armád, kdy po odmítnutí tohoto požadavku vypovědělo Rusku dne 1. 8. 1914 válku. Současně Německo ruší opětovné staré smlouvy, které zajišťovaly neutralitu Belgie, a vyzvalo belgickou vládu, aby Němcům po dobrém nebo po zlém otevřela průchod Belgií k útoku na Francii.

Dne 3. 8. 1914 vstoupila německá vojska do Belgie, což způsobilo vstup Francie a Velké Británie do války. Dne 5. srpna vypovědělo Rakousko-Uhersko válku Rusku a Velká Británie s Francií vypověděly válku monarchii.

V zahraničí vznikaly spolky, které vytvářely činnost proti monarchii a byly pro vznik samostatného státu. V Kyjevě vznikl oddíl **Česká družina**, která předala carovi pamětní spis o těsnějším spojení Ruska a zemí Koruny české. Ve Francii, v cizineckých legiích, působila setnina **Nazdar**, která bojovala přímo na frontě. Nejvýznamnějším spolkem byla česká a slovenská organizace v USA. Pro její činnost vznikla tzv. Clevelandská dohoda v roce 1915⁸.

Prvním politickým krokem T. G. Masaryka, který v lednu 1915 odešel do zahraničí, byl přednes projevu v Ženevě na oslavě jubilea upálení mistra Jana Husa dne 6. července 1915, kde jménem českého národa vyhlásil Rakousku – Uhersku válku. Po projevu odjel s dr. E. Benešem do Paříže, kde založili Český zahraniční komitét. V listopadu 1915 vydal T. G. Masaryk v Paříži oficiální prohlášení jménem Českého zahraničního komitétu. Byl podepsán T. G. Masarykem a Josefem Dürichem, který byl poslancem rusofilské linie a zástupcem českých kolonií v zahraničí. V tomto prohlášení stálo, že si všechny české strany přejí samostatný český stát. V roce 1916 jej přejmenovali na Českou národní radu, ale po příchodu

⁸ její hlavní myšlenky příloha č.2

Milana Rastislava Štefánika název změnili na Československou národní radu.⁹ Oslabením hnutí za samostatnost byl odjezd poslance Düricha do Ruska, kde za pomoci carské vlády založil samostatnou národní radu, která byla uznána jako jediná právoplatná organizace, pro Čechy a Slováky v Rusku. Do politické situace zasáhly v roce 1917 dvě události. První byla revoluce v Rusku a svržení carské monarchie a druhou událostí byl vstup USA do války. Spojené státy americké vstoupily do války, když Německo vyhlásilo neomezenou ponorkovou válku a ničilo i obchodní lodě USA. V listopadu 1917 vypukla v Rusku druhá revoluce za vedení V. I. Lenina, kdy byla svržena prozatímní vláda. Na základě těchto událostí se v Rakousko – Uhersku i v Německu zhoršila hospodářská situace a zvyšovala tlak na rozdělení monarchie.¹⁰ Dalším důležitým krokem českých politiků bylo po neochotě vídeňské vlády k národnostním ústupkům svolání generálního sněmu všech českých politiků z Čech, Moravy a Slezska do Prahy na 6. ledna 1918 do Obecního domu.

Následně byla schválena tzv. **Tříkrálová deklarace**, kterou sepsal dr. Alois Rašín, byla v ní vyslovena myšlenka samostatnosti Čechů a Slováků a byl zde i požadavek o spojení Českých zemí se Slovenskem. Tato deklarace byla ministerským předsedou Seidlerem konfiskována a označil ji za velezrádnou. Teprve po jednání v říšské radě byl text deklarace dne 22. 1. 1918 zveřejněn, kde se stal předmětem ostrých nacionálních bojů. Proti deklaraci vystoupila skupina buržoazních poslanců, která požadovala zřízení samostatné země Deutschbömen ve smyslu strašných požadavků na rozdělení českých zemí.

Počátkem dubna 1918 byl svolán do Říma, tzv. kongres utlačovaných rakousko – uherských národů, kde zástupci Italů, Poláků, Rumunů, Čechoslováků a Jihoslovanů odsoudili rakousko-uherskou monarchii jako nástroj německé nadvlády a přijali stanovisko k vytvoření samostatných států. K této rezoluci o samostatnosti se vlády dohodových mocností nejprve vyjádřily neutrálně, až v květnu 1918 vyjádřil státní tajemník Lansing jménem vlády USA sympatie k tužbám na osamostatnění. K tomuto prohlášení se ostatní vlády připojily později.

Francouzská vláda dne 29. června 1918 uznává nárok československého národa na samostatnost a přislubuje pomoc k vytvoření samostatného státu na historických hranicích a zároveň uznává Národní radu československou za základ československé vlády. Neshody a rozpory v politické sféře se přesunuly i do

⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé dějiny státu a práva (1918 – 1945)*. Brno: Masarykova univerzita, 1991

¹⁰ OLIVOVÁ, V. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000

nejvyšších řad ve Vídni, což mělo za následek, že byla odvolána Seidlerova vláda a byla jmenována nová, v čele s Maxem Hussarkem. Dne 17. října 1918 T.G. Masaryk doručil tzv. Washingtonskou deklaraci prezidentu Woodrowi Wilsonovi. Obsahovala vyhlášení československé nezávislosti. Na toto upozornil americký prezident rakouskou vládu, že musí jednat přímo svládou Československa v Paříži.

Dne 24. října 1918 oznámil E. Beneš vládám „dohody“, že byla ustavena první vláda Československa, kterou tvořili T.G. Masaryk, E. Beneš, M.R. Štefánik. Dne 27. října 1918 došlo k předání moci do rukou nové vlády, ale nejdůležitějším dnem byl 28. říjen 1918, kdy byla v Praze Národním výborem vyhlášena samostatnost Československa. Československo nebylo v aktivitách o osamostatnění jediným státem, jelikož Rakousko – Uherská monarchie se rozdělila na Rakousko, Maďarsko, Jugoslávii.

Po prohlášení samostatnosti bylo třeba vytvořit nějaký platný právní systém, protože se předpokládalo, že k rozpadu monarchie dojde až na jaře 1919. Zpracování prvního zákona nového státu bylo otázkou několika hodin. První zákon, který byl přijat, byl zákon č. 11 Sb., ve kterém byla obsažena samostatnost Československého státu. Státní formu určilo Národní shromáždění se srozuměním Československé národní rady v Paříži.

Všechny zemské a říšské zákony byly prozatím v platnosti a všechny úřady byly podřízené Národnímu výboru. Autorem tohoto zákona byl JUDr. Alois Rašín, který jej podepsal společně s JUDr. Fr. Soukupem, Ant. Švehlou, Jiřím Stříbrným a Dr. Vavro Šrobárem. Smyslem tohoto zákona bylo zamezení bezprávního stavu. Jelikož na území Slovenska byl platný právní systém Uher, došlo k tomu, že recepčním zákonem byly přijaty dva právní řády současně. Prezidentem byl zvolen T. G. Masaryk. Po vzniku samostatného státu bylo třeba dořešit průběh státních hranic. Průběh hranic byl vzat z historických pramenů, dále změny byly prováděny mezinárodními mírovými smlouvami.

2.2 Vymezení státních hranic Československa

Po vyhlášení samostatnosti muselo dojít k mezinárodnímu uznání československého státu a k vymezení jeho hranic. Toto uznání bylo přijato na mírové konferenci konané v Paříži dne 18. ledna 1919, kde se jednalo o podmínkách mírových smluv. O těchto podmínkách rozhodovala Nejvyšší rada, kde největší vliv měli zástupci vítězných mocností – jmenovitě prezident USA Woodrow Wilson,

francouzský ministerský předseda Georges Clemenceau a britský premiér David Lloyd George. Československo patřilo sice mezi vítězné válčící státy, ale na konferenci vystupovalo jako stát s omezenými zájmy, což znamenalo, že zástupci pouze mohli přednést své požadavky. Za Československo byla přípustná pouze dvoučlenná delegace, kterou vedl předseda vlády Karel Kramář, ale vůdčí osobností v otázce podmínek našeho státu byl ministr zahraničí E. Beneš, který byl konferenci také přítomen¹¹. Pro otázky týkající se uspořádání státních hranic byla vytvořena zvláštní komise. Území Československa bylo při osamostatnění tvořeno dle historických pramenů a dle etnického složení obyvatel.

Tvořily ho země království českého, markrabství moravského a část vévodství Slezského, území Slovenska a Podkarpatská Rus. Původní návrh Československé národní rady, předložený v únoru 1919, počítal s nárokem na připojení Kladska, nebo alespoň jeho části, úpravou hranic ve Slezsku, prostoru osoblažského výběžku až k horní Odře. V oblasti Těšínska počítal s připojením obcí Hlubčice, Ratiboř a Rybníky s posunutím hranic na Vitorazsku a tím s připojením obcí Poštovná a Valtice. Podobná byla snaha o uplatnění historických hranic na Slovensku, kde se změny týkaly zejména pravého břehu Dunaje až po Neziderské jezero, na jihozápadě k pohoří Matry, Buku a Tokajských vrchů a na východě až k řekám Bodrogu a Uhu. Nakonec Rada čtyř přijala poslední hraniční stav v habsburské dynastii. Od samotného počátku samostatného Československa byly patrné projevy nesouhlasu ze stran sousedních států. Příkladem je pokus o připojení 26 000 km² pohraničního území. Aktivita vyšla z řad českých Němců, kteří vyhlásili provincie¹² a Rakouský parlament ihned přijal zákon o připojení vyhlášených provincií včetně jižních Čech, jižní Moravy, Novobystřicka a měst Brno, Olomouc a Jihlava s jejich okolím.

Němci vycházeli ze sčítání na začátku století a prohlašovali území za německé, ale opomíjeli, že území není jen německé, ale i smíšené, kde české obyvatelstvo mělo většinu. Dalším příkladem je spor s Polskem o Těšínsko, Oravu a Spiš. Zákonným vyjádřením o zamezení dalších sporů byly přijaty mírové smlouvy, které upravovaly hranice s jednotlivými státy. S Německem to byla mírová smlouva podepsaná dne 28. června 1919 ve Versailles, s Polskem byla přijata hraniční smlouva ze dne 10. srpna 1920 v Sévres, hranice s Rakouskem byla upravena

¹¹ BĚLINA, P., A KOL. *Dějiny zemí koruny české II*. Praha: Paseka, 1992. ISBN 80-85192-30-6

¹² Sudetenland, Deutschsüdmähren – (připojení k Dolnímu Rakousku), Deutschböhmen a na Šumavě Böhmerwaldgau- (připojena k Hornímu Rakousku)

mírovou smlouvou podepsanou dne 10. září 1919 v Saint Germain en Laye a s Maďarskem byla podepsána mírová smlouva dne 4. června 1920 v Trianonu.

2.2.1 Versailleská smlouva

Tato mírová smlouva byla, jak je výše uvedeno podepsána ve Versailles dne 28. června 1919. Byla výsledkem konference, která trvala několik měsíců a přítomni byli zástupci 27 válčících států Dohody.

Základním ustanovením smlouvy je odkaz, že hranice mezi Německem a Československem jsou shodné jako byly s Rakousko – Uherskem a Německou říší. Počátečním bodem je trojmezí na vrchu Plechý, oddělující Čechy od Horních Rakous až k severnímu bodu výběžku rakouského Slezska, kterému odpovídají Slezské Pavlovice v osoblažském výběžku.

Tomuto vymezení je ve smlouvě věnován čl. 27. odst. 6 a článek 82, který poukazuje na garanci neměnnosti velké části hranic. Základem této smlouvy byly historické smlouvy, které upravovaly hranice ještě před první světovou válkou. První smlouva byla uzavřena mezi Rakouskem a Saskem dne 5. března 1848 v Drážďanech. Druhou smlouvou je státní smlouva mezi Rakouskem a Bavorskem podepsaná ve Vídni dne 24. června 1862. Třetí smlouva je mezi císařem rakouským a králem pruským o ustanovení hranic mezi mocnářstvím Rakousko – Uherským a Královstvím pruským, podél Království českého a Pruské provincie Slezské podepsaná ve Vídni dne 9. února 1869. Tyto tři smlouvy, se staly součástí právního systému Československa a jejich platnost byla přijata v roce 1920, a to i Německou říší.

Versailleská smlouva se nezabývala pouze společnou hranicí s Německem, ale i hranicí s Polskem. S ním se jednalo zejména o vymezení průběhu hranic mezi Československem a plebiscitním územím hornoslezským. Zde se vycházelo z Definitivní smlouvy, mezi králem pruským a královnou uherskou a českou, která byla uzavřena dne 28. března 1742 v Berlíně. Druhou listinou pro vytyčení hranic s Polskem byl tzv. Slezský hraniční reces, sjednaný v Ratiboři dne 6. prosince 1742. Toto však neplatilo na území osoblažského výběžku, kde hranice měla být stanovena na místě samém. Toto území bylo součástí československých požadavků, kde by se hranice narovнала mezi Bohumínem a Osoblahou. Versailleská smlouva toto území rozděluje na dvě části, na část Opavska s Hlučínskem a Hlubčicko. Německo postoupilo Československu část území Ratibořska a Hlučínska. O hranici byl přijat

Protokol o stanovení hranice mezi Polskem a Československem, úsek Ratiboř, podepsaný dne 6. prosince 1920. Největším problémem byla druhá část Hlubčicka, o které se rozhodovalo v plebiscitu ve věci polsko – německého sporu, o Horní Slezsko. Pro Československo byla tato skutečnost důležitá z důvodu, že pokud by došlo k oddělení části území od Německa, tak by Československu připadla část Hlubčicka. V plebiscitu se rozhodovalo o území o rozloze 10 949 km². V průběhu plebiscitu na tomto území byly německé ozbrojené oddíly, které svými akcemi ovlivnily obyvatelstvo, a to na základě útlaku zde ponechalo území Německu. Dále Německu připadlo na Hlubčicku 14 českých obcí, železnice Bohumín – Ratiboř. Československu připadly obce Třebom a Sudice, ale další spornou lokalitou bylo kladské území o rozloze 50 km², kde žila, většinou česká populace. Za toto území Československá strana nabídla na výměnu severozápadní výběžek Opavska nebo části Chebska s většinou německého národa, ale tento návrh nebyl nikdy přijat. Další smlouvou, která řešila společné hranice s Polskem, byla Hraniční smlouva, tzv. Sévreská smlouva z roku 1920.

2.2.2 Sévreská smlouva

Státní hranice s Polskem upravují tři mezinárodní smlouvy. První smlouvou byla Versailleská mírová smlouva, která řeší úsek hranic mezi Československem a plebiscitním územím hornoslezským. To nakonec v plebiscitu připadlo Německu.

Dalším mezinárodním aktem bylo rozhodnutí Konference velvyslanců ze dne 28. července 1920, které řešilo další plebiscitní území Těšínska, Oravy a Spíše. Poslední smlouvou byla Hraniční smlouva podepsaná v Sévres dne 10. srpna 1920, a ta řeší hranice s Polskem a Rumunskem. Před definitivním rozhodnutím o příslušnosti této lokality zaujímaly zainteresované strany různá stanoviska .

Jednotlivé strany a jejich stanoviska

- **německá strana** – Němci chtěli začlenit rakouské Slezsko (Opavsko + Těšínsko) spolu s ostatními německy mluvícími českými, moravskými a haličskými zeměmi do provincie Sudetenland, ta by zůstala součástí Rakouska, jakožto nového federativního státu.

- **česká strana** - Češi apelovali zejména na historické právo na území Těšínska, které bylo v minulosti součástí Českého státu. Pro Československo, jakožto nově vznikající stát, mělo Těšínsko navíc silný dopravní, ekonomický a strategický význam – košicko - bohumínská dráha, uhelná naleziště, Jablunkovský průsmyk.
- **polská strana** – zásadním argumentem Poláků pro připojení Těšínska k Polsku, bylo etnické složení regionu. Polský charakter území byl v průběhu 19. století potvrzen mnoha nezávislými etnografy a jazykovědci a dokázán rakouským sčítáním lidu, kdy se k polštině, jako k nejužívanější řeči, přihlásila většina obyvatel. Mezi další argumenty patřil i průběh národního obrození na Těšínsku, které bylo prováděno také většinou polskými aktivisty.
- Československo ve svých požadavcích uvádělo nárok na Těšínsko s odkazem na historii. Opíralo se o skutečnost, že Těšínsko bylo součástí knížectví Slezského od podepsání smlouvy krále Jana Lucemburského a polského krále Kazimíra III. z roku 1335 v Trenčíně až do Konference velvyslanců v roce 1920. Dále bylo odkazováno na užívání českého jazyka jak v běžném, tak v úředním životě od 16. století. Změna jazyka byla provedena teprve zásahem vlády z Vídně v roce 1853, která přijala ministerské nařízení o nahrazení českého jazyka - němčinou. Zpočátku polský lid přiznával příslušnost Těšínska k českému státu. Změna stanovisek ohledně Těšínska, přišla až po zjištění hospodářského využití nerostného bohatství, které se na tomto území nacházelo. Po projevení zájmu ze strany Polska došlo k rozdělení Těšínska mezi oba státy. Polsku připadly okresy těšínský a bílský a také dozor nad košicko - bohumínskou železnicí, Československu připadl okres frýdecký. Tato dohoda měla charakter dočasný, ale Polsko tuto situaci chtělo změnit za pomoci vojáků. Polská strana následně obsadila Těšínsko a vypsala volby do parlamentu. Československo proti tomuto opatření provedlo protiopatření. O těchto krocích byl informován Svaz národů, který vydal těšínskou Vojenskou úmluvu ze dne 25. února 1919, kde bylo vyhlášeno území za „pásmo nikoho“. Po tomto kroku polská strana přišla s návrhem plebiscitu, i když naše vláda byla ujišťována o náležitosti Těšínska k československému státu dle historických podkladů. Návrh plebiscitu z polské strany byl pouze taktickým tahem, jelikož po přistoupení Československa na jeho vyhlášení, Polsko od tohoto návrhu odstoupilo a vyžadovalo, aby ve sporu rozhodla

Nejvyšší rada¹³. Tato rada zrušila neutrální pásmo a stanovila novou demarkační linii, ale Těšínsko zůstalo v působnosti mezinárodních orgánů.

- Konečné vymezení hranic bylo určeno rozhodnutím Konference velvyslanců ze dne 28. července 1920¹⁴, ale definitivní převzetí nových hranic se uskutečnilo 10. srpna 1920 v Těšíně za přítomnosti zástupců obou vlád.

Výsledkem tohoto vymezení hranic bylo, to že Československu připadla západní část Karvinska, Český Těšín, úsek košicko – bohumínské železnice. Naproti tomu Polsko získalo velkou část zemědělské části Těšínska a větší část nerostného bohatství¹⁵.

Polsko po rozpadu monarchie podniklo k získání území Orava a Spiše stejný pokus jako na Těšínsku. Zde také nejprve požadovalo plebiscit, pak provádělo politickou agitaci a poté použilo polskou armádu. Tato území byla zajímavá pro jejich velkou rozlohu, Orava 1600 km² a Spiš 3459 km². Nároky Polska se opíraly o zmanipulované sčítání z roku 1910, kde se uvádělo, že převážná většina obyvatel tohoto území je polské národnosti. Nakonec o těchto hranicích opět rozhodla rada velvyslanců ze dne 28. července 1920¹⁶.

2.2.3 *Saint Germainská smlouva*

Tato mírová smlouva se týkala společných hranic Československa s Rakouskem a byla podepsána v Saint Germain en Laye dne 10. září 1919. V této smlouvě se Rakousko zavázalo uznat československé hranice v úseku od trojmezí Československa s Německem a Rakouskem až po trojmezí na východě, tedy mezi Československem, Maďarskem a Rakouskem. Největší neshody o průběhu hranic byly na Valticku, o které Rakouskojevilo velký zájem. Československo chtělo za náhradu území jižně od Břeclavi, což Rakousko odmítlo. Po tomto rozporu byla jednání přerušena a obnovena byla až v roce 1921, kdy už platila Saint-Germainská smlouva. Hraniční práce spočívaly v tom, že komise si celou délku hranic rozdělila na 12 částí a činnost započala v dubnu 1920 v západní části a o rok později na východní části. Konečné označení bylo ukončeno v roce 1922¹⁷.

¹³ KADLEC,Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001

¹⁴ Mapa průběhu hranic v oblasti Těšínska - příloha č.7

¹⁵ ČSR 1280 km², Polsko 1002 km² což je 44% celkové rozlohy Těšínska

¹⁶ Mapa průběhu státních hranic v úseku Spiše a Oravy – příloha č.6,8

¹⁷ KADLEC,Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001

V takzvané malé saint-germainské smlouvě bylo potvrzeno, že součástí Československa se stává i Podkarpatská Rus. Podkarpatská Rus byla součástí Uher, ale po jednání mezi čs. úřady a rusínskou menšinou, která žila v USA, došlo k referendu, kde rusínská menšina rozhodla o odmítnutí maďarských návrhů na autonomii a vyslovila se pro začlenění Podkarpatské Rusi do Československa. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno i na jednání K. Kramáře se zástupci Rusínů, Dr. Beskydám a Dr. Žatkovičem v Užhorodě. Připojení Podkarpatské Rusi k Československu byl jakýsi ústupek dohodovým mocnostem, jelikož se jednalo o nejchudší a nejzaostalejší území celého Rakouska - Uherska. Zde byl problém ve složení národů a různosti jazyků, dále zde bylo velké množství náboženství a v neposlední řadě velká míra negramotnosti. Všechny tyto aspekty znemožňovaly rychlý rozvoj tohoto území¹⁸.

2.2.4 Trianonská smlouva

Trianonská smlouva se zabývala společnými hranicemi s Maďarskem a byla podepsána dne 4. června 1920 v Trianonu. Základem této smlouvy bylo usnesení Nejvyšší rady spojenců ze dne 12. dubna 1919. Maďarsko, zde postupovalo Československu, území Slovenska a Podkarpatské Rusi a zároveň uznávalo, nezávislost Československého státu. Problém byl v tom, že Slovensko neoddělovaly od Maďarska ani žádné známé historické, ani zřetelné přírodní hranice. Vymezení těchto hranic se provedlo dle historického osídlení území Slováky.

Hranici tvořily toky řek Batoru, Tisy, Ipel'u, Tornádu a Dunaje. Ke změně hranic oproti hranici stanovené Trianonskou smlouvou došlo dle rozhodnutí Rady společnosti národů v roce 1923 na úseku šalgotarjanském u obce Mošnová.

3 VÝVOJ STÁTNÍCH HRANIC 1939 – 1945

Velký vliv v tomto období mělo jmenování A. Hitlera říšským kancléřem v roce 1933. S ním nastoupil i teror a nátlaková vláda. Hitlerova strana NSDAP, ač neměla ve volbách většinu, tak díky nátlaku a nezákonnými prostředky dosáhla toho, že byl říšským sněmem přijat zákon, kterým A.Hitler získal právní prostředky k provádění nacistické politiky. Další událostí, která negativně ovlivnila rozvoj

¹⁸ BĚLINA,P., A KOL. *Dějiny zemí koruny české II*. Praha: Paseka, 1992. ISBN 80-85192-30-6

Československa, byl návrh, který podal Mussolini o uzavření Paktu čtyř, kde se počítalo s tím, že o evropských záležitostech budou rozhodovat čtyři velmoci (Německo, Itálie, Anglie a Francie). Po projevech některých francouzských politiků, že spojení s Československem je přítěží a ne efektivním spojenectvím, došlo se souhlasem Francie k otevření jednání se Sovětským svazem. Toto jednání nakonec bylo dne 16. května 1935 ukončeno podepsáním spojenecké smlouvy se Sovětským svazem. Další velmi důležitou událostí byly volby do parlamentu v roce 1935, kdy neuspěla strana Národní sjednocení pod vedením K. Kramáře a nejsilnější stranou se stala Sudetoněmecká strana. Tento název přijala Henleinova Sudetoněmecká vlastenecká fronta, která navázala kontakty s Hitlerovou NSDAP. V roce 1935 byl zvolen prezidentem E. Beneš, kterého navrhl jako svého nástupce T. G. Masaryk.

První plány o rozšíření Německa a zabránění pohraničního území naší republiky byly zpracovány již v polovině 30. let. Tyto plány vycházely ze skutečnosti, že k těmto aktivitám Německa ostatní mocnosti projevovaly nezájem. Tato lhostejnost mocností vedla až k anšlusu Rakouska Německem dne 12. března 1938. Proti tomuto žádná velmoc nezakročila a žádnou aktivitu nevyvinula ani Společnost národů.

V polovině května 1938 bylo zaregistrováno zvýšené soustředění vojenských jednotek. Na tuto skutečnost vláda reagovala částečnou mobilizací. Situace se začala zhoršovat a dne 15. září 1938 došlo v Berchtesgadenu, k setkání N. Chamberleina a A. Hitlera, kde Hitler dostal souhlas, aby přivedl do říše 3 miliony Němců, kteří žijí v Československu a chtějí do Německa. Dne 22. září 1938 proběhla další schůzka Hitlera a Chamberleina v Bad Godesbergu. Hitler vyslovil další územní požadavky vůči Československu a rozšířil je také o požadavky Polska a Maďarska, kdy se s představiteli těchto států dohodl dne 20. 9. 1938 na společném postupu proti čs. státu.

Po této schůzce, přestaly vlády Anglie a Francie klást překážky a Československo dne 23. září 1938 vyhlásilo mobilizaci československé armády. O dva dny později odmítla čs. vláda Hitlerovy požadavky vyjádřené v tzv. godeberském memorandu.

3.1 Mnichovská dohoda

Dne 29. září 1938 se v Mnichově sešli zástupci Anglie, Německa, Francie a Itálie¹⁹ a podepsali Mnichovskou dohodu, kterou rozhodli o osudu Československa.

¹⁹ A. Hitler, Benito Mussolini, Nevill Chamberlain, Eduard Daladier

Zajímavé je na tom to, že se jednalo o Československu, ale zástupci naší republiky čekali na rozhodnutí v hotelu a byli hlídáni gestapem. Jednající státy rozhodly o podmínkách odstoupení sudetoněmeckého území. Vlastní vyklizení mělo být provedeno od 1. října do 10. října s tím, že nesmí být nic zničeno. Je zřejmé, že Mnichovská dohoda byla neplatná již od počátku, jelikož mezinárodní smlouvy se mohou dotýkat pouze zúčastněných stran a jak je výše uvedeno, naši zástupci přítomni nebyli. Dalším důvodem neplatnosti smlouvy je přijetí tohoto dokumentu pod nátlakem. Neplatnost této smlouvy z pohledu československého právního řádu byla dána Ústavou ČR. V ústavě bylo a je do současnosti uvedeno, že změnit území republiky, lze pouze ústavním zákonem, který však nikdy přijat nebyl.

Mnichovská dohoda nevyměřila přesně rozsah území, které měla ČSR postoupit. Rozdělila území na 4 pásma²⁰ a k tomu měla být připojena území převážně německého charakteru. Za území německého charakteru se považovala ta, kde žilo 51 procent německého obyvatelstva a to dle sčítání lidu z roku 1910. V lednu 1939 došlo ke konečnému vymezení hranic, ale Německo odmítlo podepsat hraniční pakt. S územními nároky přišlo Polsko, které požadovalo Těšínsko, Frýdecko, Jablůnkov, část Oravy, Spíše, Kysúc. Vláda podlehla nátlaku a podepsala hraniční smlouvu ve dnech 23. a 30. 11. 1938. S nároky přišlo i Maďarsko, které nejprve neuspělo, ale v arbitrážním řízení bylo Maďarsku vyhověno. Československo přišlo o 41 tisíc km² území a 4,8 mil. obyvatel. Republika byla tímto tak oslabena, že nemohla odolat následnému útoku Hitlera. V této těžké době dne 5. 10. 1938 abdikoval na svou funkci prezident E. Beneš. Na uvolněné místo byl 30. 11. 1938 zvolen Emil Hácha. Další událostí, která vedla k zániku Československa, bylo dne 14. 3. 1939 prohlášení Slovenského sněmu o vytvoření tzv. slovenského státu. Dále Maďarsko předalo československé vládě ultimátum o vyklizení tzv. Podkarpatské Rusi a zároveň na toto území vstoupily vojenské maďarské jednotky.

V noci ze 14. 3. na 15. 3. 1939 podepsal E. Hácha dokument, ve kterém vkládá osud českého národa a země dala do rukou Hitlera. Dne 16. 3. 1939 Hitler vydal Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Německá vláda vydala dne 25. 3. 1939 zákon o začlenění sudetoněmeckého území. Část území připadla k Prusku (Hlučínsko), Bavorsku a k župám Hornodunajské a Dolnodunajské, zbytek území se stal Říšskou župou sudetoněmeckou.

²⁰ viz příloha č .9,10

4 BĚH UDÁLOSTÍ V OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

S nastupující agresí Německa došlo k oficiálnímu ovládnutí českých zemí a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Nacistická okupace měla z počátku jen lehký průběh, ale Německo se připravovalo na drtivý úder, kterým byla proměna českých zemí v nedílnou součást německé říše. V tomto duchu postupovala nacistická ideologie, která počítala s koncovým výsledkem naprosté germanizace nejen území, ale i národa. K tomuto výsledku měla přispět etnická a do jisté míry přímá likvidace českého národa.

Celá germanizace byla vedena ve stínu Německa, které určovalo, jak bude řešena česká otázka, která byla závislá na průběhu druhé světové války a na úloze, která byla nacisty Protektorátu přisuzována. Protektorát měl být politicky pacifikovaným a ekonomicky činným zázemím fronty. Do systému nacistické válečné ekonomiky bylo zapojeno české hospodářství a průmysl, který byl organizačně přestavován. Při okupaci se nacisté opírali o podporu protektorátní vlády a o nepočítané množství kolaborantů z různých vrstev obyvatelstva.

Na druhé straně se začaly objevovat ilegální odbojové organizační skupiny, ty hlavní z nichž vznikly organizační aktivitou různých společných sil. Jako celistvá jediná organizace vstoupila do odbojového hnutí komunistická strana.

K zajištění vzniku samostatného Československého státu přispělo i to, že boj se odehrával především na východní frontě, kde se určoval podíl SSSR na válečném vítězství nad nacistickou říší.

Slovenské národní povstání zahájilo národní demokratickou revoluci nového typu, která následně ovlivnila další vývoj soužití Čechů a Slováků. Svým revolučním smyslem vytvářelo slovenské národní hnutí záruku, že se na mapě poválečné Evropy objeví nový, lidově demokratický československý stát.

Dne 15. 3. 1939 proběhlo jednání v Berlíně mezi A Hitlerem, prezidentem E.Háchou a ministrem zahraničí F. Chvalkovským. Na jednání A.Hitler ultimativně oznámil, že v 6 hodin ráno zahájí vojenské obsazování českých zemí. Hácha pod vlivem nátlaku se diktátu podvolil a Beranova vláda vyslovila s jeho kapitulací telefonický souhlas.

V ranních hodinách kolem šesté vpadla německá vojska do českých zemí a se vydala všemi směry. Začala okupace Čech a Moravy nacistickým Německem. Výkonná moc byla svěřena do 15. 4. 1939 vojenské správě v čele s vrchním velitelem německé armády gen.W.Brauchitschem. V Čechách byla výkonná moc svěřena gen. J.Blaskowitzovi. Po vpádu německých vojsk do Čech se v odpoledních hodinách

sešlo ilegální vedení KSČ, aby byla projednána nová situace ve státě. Následně KSČ vydala prohlášení, v němž zdůraznila, že k záchraně národa povede jediná cesta a tou je vzdor, odpor a boj proti nacizmu .

V Praze po jmenování protektorátní vlády v čele s R. Beranem vydal A. Hitler dne 16. 3. 1939 Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Z rozkazů nacistů musely zemské úřady vydat příkaz k vypátrání a zajištění osob jakkoliv sympatizující s komunistickou stranou. Název tohoto pronásledování byl Gitner, jen v Čechách bylo zatčeno více než 4376 lidí, převážně komunistů a antifašistických emigrantů.

Proti německé okupaci protestoval E. Beneš v telegramech určených F.D. Rooseveltovi, N. Chamberlainovi, E. Daladierovi, M. Litvinovovi a Společnosti národů. SSSR protestoval v nótě německé vlády proti zničení čs. státu, které označil jako za násilný čin odporující mezinárodnímu právu a hlavně mnichovské dohodě. K tomuto protestu se přidala Francie s Anglií.

Na Slovensku proběhla jednání mezi Německem a Slovenskem, která se týkala ochranné smlouvy a která zavázala luďáckou vládu provádět zahraniční a vojenskou politiku v souladu se zájmy Německa. Na základě úmluvy byla na území Slovenska poskytnuta zvláštní vojenská zóna Německu tzv. Schutzgebiet s právy exteritoriality. Dne 21. 3. 1939 vydala okupační vláda nařízení, že úředním jazykem bude němčina na území tzv. protektorátu

Koncem března roku 1939 začíná se formovat ilegální komunistický odboj zaměřený na boj s nacisty. Nejprve bylo vedení odboje realizováno v Moskvě. Mezi nejznámější ilegální organizace v té době pařila Obrana národa, jejíž členové byli aktivní a záložní důstojníci. Národní hnutí pracující mládeže bylo dne 8-10. 4. 1939 převedeno z aktivní pokrokové organizace do ilegality, v odboji působilo do května roku 1940, kdy bylo rozbito gestapem.

Po zatčení komunistických funkcionářů A. Zápotockého, J. Dolanského, G. Klimenta, při pokusu o přechod hranic do Polska, vnikl dne 16. 4. 1939 Československý výbor ve Velké Británii, kterému předsedal J. Masaryk a jeho dalšími členy byli zástupci krajanské koalice a politické emigrace z Československa. V USA se založila dne 18-20.4.1939 krajanská koalice za pomoci členů z Českého národního sdružení, Slovenského národního sdružení a Sdružení českých katolíků, kteří se v Chicagu sjednotili k podpoře boje za obnovu ČSR.

V rámci nacistického běsnění v protektorátu vešlo v platnost nařízení říšského protektora, ze dne 21. 6. 1939 o židovském majetku a začaly být uplatňovány některé ze zásad antisemitských norimberských zákonů namířených proti židovskému

obyvatelstvu. Po zabavení majetku vešlo v platnost další nařízení na úpravu židovských práv neveřejné správě v protektorátu.

Na Slovensku byla schválena Ústava Slovenské republiky a to slovenským sněmem, který měl jako předlohu ústavu fašistické Itálie. Ke schválení ústavy došlo dne 21. 7. 1939 a následně dne 26. 10. 1939 byl za prezidenta Slovenské republiky zvolen J.Tiso. A již 28. 8. 1939 nařídila slovenská vláda mobilizaci armády a Hlinkovy gardy proti Polsku., kdy začaly vojenské nepokoje v Žilině, Kežmaroku, Levoči, Kremnici a Zvolenu. Slovenská ľudácká vláda na základě smlouvy, která byla uzavřena mezi Německem a Slovenskem (smlouva o válečném hospodářství) dala k dispozici 25 továren na zbraně a střelivo.

V Praze se dne 28. 10. 1939 objevovaly demonstrace namířené proti nacistické okupaci, které byly potlačeny střelbou, při níž došlo k těžkému zranění 9 demonstrantů, z nichž zemřeli V.Sedláček a student J.Opletal. Jejich smrt se stala podmětem dalších demonstrací namířených proti nacistické okupaci. Na základě nepokojů nařídili nacisté uzavření všech českých vysokých škol. Dne 17. 11. 1939 nacisté popravili 9 studentských funkcionářů a 1200 studentů vysokých škol deportovali do koncentračního tábora. Protektorátní vláda zavedla potravinové lístky pro domácnost.

I nadále pokračoval boj proti židovské skupině obyvatelstva, kdy po předešlém úsilí nacistů došlo k zabránění majetku židů a omezení jejich práv. Vzešlo další nařízení, které se týkalo zákazu židovských dětí navštěvovat jiné školy než obecné nebo zvláštní. Ty se zřizovaly kvůli převýchově židovské mládeže. Dalším nařízením byli židé donuceni nosit na veřejnosti žlutou šesticípou hvězdu s černým nápisem Jude. Vyhlazování židů zašlo ještě dále, dne 16. 10. 1941 proběhl první transport židovského obyvatelstva z Prahy do ghetta v Lodži a dne 24. 11. 1941 byl první transport do Terezína, kdy se následně Terezín stal uzavřeným židovským sídlištěm (koncentračním táborem).

Zastupujícím protektorem dne 27. 9. 1941 byl jmenován pro Protektorát Čechy a Morava R.Heydrich nahradil K. von Neuratha, který odešel na zdravotní dovolenou. Po nástupu R. Hendrich vyhlásil stanné právo a rozpoutal krvavé represe proti českému odboji. Zatčení a následně popraveni byli zástupci ilegálního vedení KSČ a další komunisté, velitelé Obrany národa včetně gen. J.Bílého a gen. H.Vojty. Dost již tak okupovaná země,kde bylo jen omezené území pro český lid, byla dále zmenšována a zabírána pro jednotky SS a, pro jejich výcvik. Na zabránění území pro výcvik jednotek SS byla vydána vyhláška dne 14. 3. 1942, kdy bylo zabráněno území

ohraničené Vltavou, Sázavou, Netvořicemi a Neveklovem. Na základě obsazování území jednotkami SS začalo masivní vyhánění českého obyvatelstva, kterým byly převážně rolníci. Mezi hlavní území které bylo zabráno, patří oblasti Brd, Milovicka , Vyškovska a později i Benešovska.

Mezi nejvíce zaryté události v naší mysli bezesporu patří atentát na R.Heydricha, ke kterému došlo dne 27. 5. 1942. Odpověď nacistů byla pro náš národ hrozivá, nastal brutální teror. Vyhlásili stanná práva a následovaly hromadné popravy, a to bez řádných soudů (popraveno 3188 lidí). Novým zastupujícím protektorem v Protektorátu Čechy a Morava se stal K. Dalugege. Po jeho jmenování nastalo vyhlazení Lidic (192 mužů zastřeleno, 196 žen odvečeno do koncentračního tábora, 96 dětí deportováno k rasovému zkoumání, většina jich byla zavražděna a ostatní dány na převýchovu). Další velkou tragédií bylo srovnání osady Ležáky se zemí, ke kterému došlo dne 24. 6. 1942. Na vzdor všeho násilí, které bylo uplatňováno na českém lidu, našli se jedinci, kteří zakládali partyzánské skupiny a měli odvanu bojovat proti nacistům, a to i byť s mizivou nadějí na vítězství. V menších skupinách se objevovali partyzáni jak na českém, tak slovenském území. Vstup sovětských brigád a partyzánských skupin na naše území a rychlý obrat ve válce, kde byli nacisté stále více potlačováni, znamenaly brzký konec války. Na tento fakt zareagoval německý vůdce A Hitler dne 30. 4. 1945 sebevraždou.

V Praze nastaly ozbrojené boje o rozhlas, hnaním hnacím motorem byly lidové masy , zvláště dělníci pražských závodů. V odpoledních hodinách vydala ČNR provolání o převzetí vládní výkonné moci na území českých zemí, ale i přesto boj o Prahu zdaleka nekončil. Ve večerních hodinách vyrostlo v pražských ulicích na 1600 barikád. Dne 7. 5. 1945 začaly německé jednotky represivní boj o Prahu, bombardovaly ji a ostřelovaly z děl. Vojska tří sovětských front postupovala na pomoc bojují Praze. Dne 9. 5. 1945 přišlo osvobození Prahy Sovětskou armádou, kdy jako první vstoupily tankové jednotky úderné skupiny 1. ukrajinského frontu a následně i útvary 2. a 4. ukrajinského frontu.

POVÁLEČNÝ VÝVOJ STÁTNÍCH HRANIC

4.1 *Poválečný vývoj od roku 1945 do roku 1993*

Již od samotného začátku, kdy byla naše republika okupována německou armádou, vznikly odbojové skupiny jak na území našeho státu, tak i v zahraničí. Odboj zpochybňoval platnost Mnichovské dohody a tím i všechny akce, které vedly k zániku československé státnosti. Cílem tohoto odboje bylo, nastolit stav před Mnichovem. Po odchodu E.Beneše do zahraničí byl založen v Paříži dne 17.října 1939 Československý národní výbor a prohlašoval, že Československo stále existuje a vše ostatní je protiprávní výkon moci na území Československa. Po porážce Francie, se Československý národní výbor přesunul do Londýna, kde bylo vytvořeno prozatímní státní zřízení, které tvořil prezident republiky, vláda a státní rada.

Prezidentem republiky byl E.Beneš, jelikož se předpokládalo, že se své funkce vzdal pouze na nátlak nacistických mocností. Londýnská vláda v prosinci 1942 uznala, že abdikace byla provedena pod nátlakem a tudíž je neplatná. Prezident E.Beneš dne 22. 7. 1940 jmenoval Československou emigrační vládu v čele s Mgr. Šrámkem. Státní rada byla vytvořena na základě ústavního dekretu prezidenta republiky č.1/1940 Úř. Věst.

Když došlo k odvolání Mnichova Anglií, bylo zahájeno jednání s Francií, která byla zastoupena zahraničním národním výborem. Francie také odvolala Mnichovskou dohodu a prohlásila ji za neplatnou. Stejně se vyslovil Sovětský svaz v červnu 1942. Jelikož byla Mnichovská dohoda odvolána, došlo k mezinárodnímu uznání a obnovení Československa.

Po válce v roce 1945 vydal E.Beneš jako prezident republiky 98 dekretů, z toho bylo 6 ústavních. Tyto dekrety upravovaly nejdůležitější oblasti poválečného státu. Nejvýznamnější z nich byly dekrety o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a konfiskaci jejich majetku. Dále také byly významné dekrety o znárodnění. Zpětné prohlášení platnosti těchto dekretů bylo provedeno ústavním zákonem č.57/1946 Sb.²¹. Největší vliv na vývoj v Evropě, měly mocnosti SSSR, Velká Británie a USA. Československé území bylo obnoveno v průběhu předválečných hranic.

²¹ GERLOCH,A., HŘEBEJK,J., ZOUBEK,V. *Ústavní systém České republiky*. 4 vyd. Praha: Prospektrum,2002

- Vymezení hranic s Německem - jelikož došlo k mnoha změnám na tocích, které byly před válkou hraničními, byla vytvořena Československo – sovětská komise, která měla na starosti opětovné zaměření státních hranic. Podkladem byla poversailleská hraniční dokumentace československo – německých hranic z let 1930-1937. Z území české republiky byl skončen odsun Němců dne 1. 11. 1946, kdy do amerického pásma bylo odsunuto 1 420 598 Němců a do sovětského pásma 750 000 Němců.
- Výsledek nové hranice byl uveřejněn v Protokolu o dokončení redemarkace sepsaném v Praze dne 18. září 1948. Další zaměření hranic s NDR proběhlo došlo v letech 1977 až 1980, kdy došlo k podpisu Smlouvy mezi ČSSR a NDR o společných státních hranicích. Tato smlouva nepozbyla platnosti ani po sloučení Německa. Státní hranice po sloučení obou německých republik byla upravena Smlouvou mezi ČR a SRN o státních hranicích podepsaná 3. listopadu 1994 v Bonnu.
- Státní hranice s Rakouskem - upravovuje Státní smlouva o obnovení nezávislého a demokratického Rakouska z roku 1955, která odkazovala na stav státních hranic mezi oběma státy před rokem 1938. Dalším dokumentem, který upravoval společné hranice, byla Smlouva mezi ČSSR a Rakouskou republikou o společných státních hranicích ze dne 21. prosince 1973. Tato smlouva nahradila Hraniční statut z roku 1928.
- Státní hranice s Polskou lidovou republikou – Polsko opět chtělo připojit Těšínsko, Oravu a Spiš. Docházelo k nátlaku na české osadníky. V důsledku nátlaku bylo nuceno uprchnout z Kladska okolo 4000 Čechů, z pruského Slezska 8000 Čechů a z ostatních částí Polska 9000 Čechů²². Spory o Těšínsko, ukončila Smlouva o přátelství a vzájemné pomoci z roku 1947. Po jejím podepsání Polsko ustoupilo od požadavku na České Těšínsko a Československo se mělo vzdát území Kladska.

Vliv na československo – polskou hranici měla Postupimská dohoda, kde bylo rozhodnuto o zrušení pruského státu a území mělo být připojeno k Polsku. Byla vytvořena smíšená hraniční komise. V roce 1958 byla ve Varšavě podepsána Smlouva mezi ČSR a PLR o konečném vytyčení státních hranic. Další změna na společných hranicích, byla provedena v letech 1973, a to na Dunajci. Vznikla pro

²² KADLEC,Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčkan: Tisk BCS, 2001

vytvoření vodní nádrže u obce Lysá nad Dunajcem, okres Poprad²³. Tyto změny byly zaznamenány ve Smlouvě mezi ČSSR a PLR o změně průběhu st.hranic a otázky související s výstavbou polské přehrady na Dunajci, podepsané 1975 ve Varšavě

- Ztráta Podkarpatské Rusi – o připojení Podkarpatské Rusi k Sovětskému svazu se rozhodlo uzavřením Smlouvy mezi ČSR a SSSR o Zakarpatské Ukrajině, podepsané dne 29. června 1945 v Moskvě. Důvodem oddělení této části bylo to, že tato oblast neměla k vznikajícímu Československu žádnou historickou vazbu a i jazyk byl rozdílný a bližší Ukrajině. Zároveň bylo uvedeno, že připojení této části k SSSR je přáním místního obyvatelstva. Podkladem, pro vytyčení hranic Československa s Podkarpatskou Rusí byl stav hranic ze dne 29. září 1938. Konečné vymezení státních hranic bylo sepsáno v Protokolu popisu státních hranic mezi ČSR a SSSR, podepsaném 8 května 1946 v Užhorodě.
- Společná hranice s Maďarskem – nejvýznamnějším dokumentem byla Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i přidruženými s Maďarskem z roku 1947. Státní hranice byly stanoveny dle stavu k 1. lednu 1938.
-

4.2 *Poválečný vývoj od roku 1945 do roku 1989*

Československo se po druhé světové válce uchylovalo k východnímu bloku Evropy, kde veškerý vliv na politické dění uvnitř republiky měl Sovětský svaz. V počátku byly představy o zřízení demokratického státu, ale vliv nátlaku Sovětského svazu a KSČ docílil, že demokracie v České republice vzala za své. Již v roce 1946 se konaly v Československu volby, které s počtem 36% hlasů vyhrála Komunistická strana Československa. Komunisté svou absolutní moc stále upevňovali, a již o dva roky později v roce 1948 ubili jakékoliv představy o demokracii za pomoci státního převratu. Následující roky byly ve stínu zstrašování a upevňování moci a vykonstruovaných politických procesů proti všem, kteří by chtěli oponovat politickému rozhodnutí vládnoucí třídy. Pro toto oponování politického rozhodnutí zde bylo vytvořeno zstrašování na základě tzv. stalinských praktik. Mezi stalinské praktiky patřila teorie, ve které byla veškerá moc soustředěna do rukou vedení

²³ Změna státních hranic z důvodu stavby vodního díla na Dunajci – příloha č.12

Komunistické strany Sovětského svazu a tajné policie, která fyzicky likvidovala nežádoucí oponenty.

V mezidobí, kdy vládla Komunistická strana Československa, došlo k částečnému uvolnění poměrů ve společnosti, a to především v 60. letech minulého století. Uvolnění mravů vyústilo k založení Pražského jara. Pražské jaro bylo období v Československu, které se charakterizovalo především uvolněním politického vnímání. Začátek tohoto období se traduje na den 5. ledna 1968. V tomto období se stal prvním tajemníkem ÚV KSČ Alexandr Dubček. Na základě ustálení moci a diktatury Komunistické vlády došlo z noci ze dne 20. do 21. srpna 1968 ke vstupu vojsk Varšavské smlouvy v čele s vojáky Sovětského svazu do Československé republiky. Vojska Varšavské smlouvy zůstala na území Československa kontrolovat situaci do 16. října 1968, ale menší část zůstala na našem území výrazně déle, a to až do poloviny roku 1969.

Pražské jaro bylo reformou a úsilím A. Dubčeka o uvolnění politického vnímání a snahu vnést alespoň částečnou demokracii. Bohužel sovětská strana se obávala o ztrátu nadvlády a vyslala po neúspěšném jednání do Československa tisíce vojáků, kteří celou událost koordinovali.

Název Pražské jaro byl používán hlavně v západních médiích, ze kterých se dozvěděl celý svět o situaci v Československu. Ve sledu následujících let byl opět nastolen tvrdý komunismus, toto období je také označováno jako NORMALIZACE a patří převážně do sklonku 70. let minulého století. Normalizace s sebou přinesla celou řadu čistek, které proběhly převážně uvnitř strany, z níž byl každý třetí člen vyloučen, což bylo více než 500. 000 lidí.

Z postu tajemníka ÚV KSČ byl odsunut A. Dubček na Slovensko do Bratislavy, kde zastával místo ředitele lesního závodu. Na základě dobré ekonomické situace v Československu, oproti Polsku nebo Maďarsku, zajišťovala KSČ stabilitu režimu a blahobyt lidí ve státě. Zažehnáním ekonomické krize a udržením dělnické třídy na své straně se Komunistická strana vyhnula větším masovým nepokojům proti totalitnímu režimu.

Opozice, se ale stále snažila o spojení s inteligencí, což dalo základ k založení Charty 77 v čele s Václavem Havlem. První zmínky o Chartě 77 byly již koncem

prosince roku 1976. Charta 77 bojovala proti politické a státní moci, která nedodržovala základní lidská ani občanská práva občanů v ČSSR. Charta 77 je pojmenována podle dokumentu ze dne 1. ledna 1977. mezi hlavní zakladatele bezesporu patří Václav Havel, Jan Patočka, Zdeněk Mlynář, Jiří Hájek a Pavel Kohout. Zakládající členové Chaty 77, byli rozdílného zařazení ve společnosti a politického smýšlení. Po Sametové revoluci v roce 1989 se řada z nich zapojila do veřejného života. Signatáři Charty se stali i přes svůj počet vůči celkovému počtu obyvatelstva velmi významnou skupinou lidí bojujících proti totalitnímu režimu v období normalizace. Snaha členů Charty 77 se nesešla s pochopením tehdejší Komunistické strany, která prostřednictvím StB zadržela dne 6. ledna 1977 jedny ze zakladatelů Václava Havla, Ludvíka Vaculíka a Pavla Fandovského. Zatčení organizátorů Charty 77 zabránilo předání manifestu Federálnímu shromáždění ČSSR. Dokument Charty 77 podepsalo do 80. let přibližně 1200 lidí a to se jednalo především občany Československa. K podepisování docházelo do ledna roku 1990, kdy bylo zaznamenáno více než 1883 podpisů. Charta vydala za celou dobu své existence celkem 572 dokumentů.

Na přelomu 80 let 20. století docházelo v Československu k postupnému uvolňování poměrů, jak v politické sféře, tak i ve veřejném životě a byl zde i prostor pro opozici a kritiku režimu. Přes uvolnění poměrů v Československu byla zdánlivě situace stabilizována a pevně v rukou vůdců Gustava Husák a Miloše Jakeše. Ale jak již bylo řečeno zdánlivá stabilita, která trvala až na přelom roku 1989 a 1990, kdy proběhla tzv. Sametová revoluce.

V Československu se blížil nezadržitelně pád komunistického režimu, který se po 40. letech již nedal zadržet. K pádu režimu a nastolení nového demokratického myšlení napomohlo stávkování studentstva, které napomohlo k celostátnímu převratu v Československu. Ke změnám v politickém smýšlení přispěl i rozpad tzv. Východního bloku, což vedlo k nespokojenosti obyvatelstva s ekonomickou situací celé posttotalitní části východního bloku.

Názvem Sametová revoluce je označena pro svůj nenásilný průběh, kdy převzetí moci se obešlo bez ozbrojených bojů a bez použití násilí. Kromě událostí, které se odehrály dne 17. listopadu roku 1989, kdy byli studenti napadeni, jednak složkami Veřejné bezpečnosti, ale také složkami Lidových milicí.

Demokracie, díky pádu Východního bloku se rozšířila rychle i do okolních států, kde se měnil posttotalitní režim v demokratické smýšlení a znovu zakládání nových demokratických republik.

4.3 Rozdělení republiky na Českou republiku a Slovenskou republiku

Dlouhodobá snaha Čechů a Slováků žít po svém boku jako bratři po převratu ztroskotala. Díky neshodě v politice, ekonomice a neslučitelnosti představ o společném státu se začaly objevovat názory na rozdělení Československa. Celá situace byla také umocněna vzájemnými neshodami, které byly mezi Čechy a Slováky již od minulých dob své existence. Zpočátku se jen republika neoficiálně rozdělila na federaci. V politice byla úspěšnější Občansko - demokratická strana, které předsedal Václav Klaus, což byl také federální ministr financí. Ze svého postavení prosadil reformu spočívající v rychlé privatizaci a potlačení hospodářské úlohy státu, a to před reformou slovenského kolegy Vladimíra Mečiara.

Dopad této reformy byl především na méně rozvinuté Slovensko a na jeho jednotlivé regiony. Díky této skutečnosti rostla na Slovensku popularita Vladimíra Mečiara, který byl v té době předsedou jedné z nejsilnějších politických stran HZDS. Stále rostoucí popularita Mečiara souvisela s tradičním cítěním slovenské společnosti a se způsobem, jakým dokázal hájit emancipaci Slováků proti pražským polistopadovým stoupcům centralisticky řízené federace. Touha Slovenska po samostatnosti a stále rostoucí napětí mezi českou a slovenskou politikou vyprovokovala sérii menších či větších střetů. Ke snaze zvládnout situaci nepomohlo ani odvolání Vladimíra Mečira z funkce slovenského premiéra, ke kterému došlo na jaře roku 1991. Nepomohlo to ani k přijetí nové federální ústavy, ani uklidnění situace. Politické neshody a vzájemné konfrontace mezi českou a slovenskou stranou v době dvouletého období napomohly k tomu, že v českých zemích vyhrála s nejvíce hlasy Občanská demokratická strana a na Slovensku zvítězilo Mečiarovo Hnutí za demokratické Slovensko. Na základě rozdílných politických a hospodářských programů jednotlivých stran bylo zřejmé, že nebude možno vytvořit stabilní a hlavně funkční vládu. Občanská demokratická strana a Hnutí za demokratické Slovensko v čele s Václavem Klausem a Vladimírem Mečiarom se dohodly na rozpadu federativního zřízení Československa. Federální shromáždění následně dne 25. listopadu 1992 rozhodlo o zániku Československa ke dni 31. prosinci 1992. Již o tři dny později byla schválena Českou národní radou ústava samostatného českého státu.

Po převratu v roce 1989 došlo k vytvoření České a Slovenské federativní republiky. Dne 25. listopadu 1992 byl však přijat zákon č.542/1992 Sb. o zániku ČSFR a vznikají nové samostatné státy, a to Česká republika a Slovenská republika. Toto vedlo k tomu, že bylo zapotřebí vymezit a označit společné hranice. Pro toto vymezení byla základem smlouva mezi ČR a SR o generálním vymezení společných státních hranic uzavřena dne 29. října 1992. Hraniční práce byly prováděny v letech 1993 – 1995. Největší debaty byly o hranici, která vedla u řeky Moravy, o obci Sidonie, o osadě U Sabotů. Byla vytvořena rozhraničovací komise, která vyznačovala a zaměřovala státní hranice. Ukončení a přijetí vyměřených státních hranic byla přijata Smlouvou mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o společných státních hranicích, podepsanou 4. ledna 1996 v Židlochovicích. Jelikož se komise snažila co nejvíce napřímit hranice, došlo zejména u toku řeky Moravy, k situaci že některá místa se ocitla bez přímého přístupu státu, kterému toto území patřilo. Proto byl přijat zákon o průběhu hranice uprostřed toku Moravy, ale tím připadlo ČR asi 148 ha na úkor SR. Toto území bylo třeba kompenzovat. Konflikt o osadu U Sabotů byl zejména etnického charakteru, jelikož tato osada připadla Slovensku, ale zde měli čeští občané své chalupy²⁴.

4.4 Vstup České republiky do EU

Česká republika usilovala o vstup do Evropského společenství již od přelomu 90. let minulého století, kdy do voleb s volebním heslem „Zpátky do Evropy“ vstoupilo Občanské fórum. Československo začalo v prosinci roku 1990 ihned jednat s Evropským společenstvím o uzavření asociační dohody, kterou o rok později podepsali. Vzhledem k tomu, že se Československo rozpadlo, ratifikační proces byl Evropským společenstvím pozastaven. Na to ihned zareagovala Česká diplomatická skupina v čele s ministrem zahraničních věcí Josefem Žieleniecem. Jednání byla úporná a zdlouhavá, ale již v roce 1993 obě strany podepsaly dohodu o přidružení České republiky k ES. Na zasedání v Kodani v roce 1993 bylo rozhodnuto Evropskou radou, že se země ze střední a východní Evropy mohou stát členy Evropské unie. K přijetí bylo zapotřebí nejprve přijmout a hlavně splnit podmínky, které byly České republice kladeny Evropskou unií. Podmínky, na které byl dáván hlavní důraz, se týkaly hlavně ekonomiky, politiky a zajištění dostatečné administrativní a soudní

²⁴ Průběh hranic v osadě U Sabotů – příloha č.13

kapacity. Evropská rada vyzvala na zasedání v Essenu v prosinci roku 1994 Evropskou komisi k vytvoření detailní analýzy dopadu na možné rozšíření Evropské unie směrem na východ. Václav Klaus dne 17. ledna 1996 za Českou republiku podal přihlášku ke členství v Evropské unii. Na základě vyslovení požadavků vůči novým členům EU se rovněž Evropská komise zavázala, že bude pravidelně informovat Evropskou radu o pokroku, kterého jednotliví kandidáti dosáhli před vstupem do EU. Evropská rada na jednání v Lucembursku dne 13. 12. 1997 rozhodla na základě doporučení Evropské komise o oficiálním pozvání 11 kandidátských zemí ke vstupu do EU. Za Českou republiku pozvání přijal prezident republiky Václav Havel, který se jednání účastnil za doprovodu ministra zahraničí Jaroslava Šedivého. První část rozhovorů o vstupu České republiky do Evropské unie začala v dubnu 1998 v Bruselu. Jednání byla zprvu technického rázu a následně nastalo vyjednávání o přesných podmínkách přijetí. V čele vyjednávacího týmu usedl za Českou republiku náměstek ministra zahraničních věcí Pavel Telička. V rámci soudnictví chtěla Česká republika urychlit vstup do Evropské unie tím, že přijímala legislativu z práva EU, ale i přesto byl celkový posudek plnění k přijetí ČR do EU neuspokojivý. K tomuto hodnocení přispěla i otázka Romů. Česká republika se snažila co nejdříve odstranit všechny nedostatky jak v legislativě a ekonomice, tak i v pohybu kapitálu a jednotlivých regionů. Hodnotící zpráva v roce 2001 byla již pro ČR výrazně příznivější, ale stálým problémem byla situace Romů. Poslední hodnotící zpráva byla vydána dne 5. 11. 2003 a byla nazvána Souhrnná monitorovací zpráva o přípravách České republiky na členství.

Dne 1. května 2004 naše republika vstoupila do Evropské unie. Tvar našich hranic se prakticky nezměnil, ale staly se vnitřními hranicemi EU. Samotný vstup republiky do EU neznamena, že by republika ztratila svou suverenitu. Stále uzavírá smlouvy s jinými státy. Nutno říci, že sice je naše republika samostatná a suverénní, ale přesto, jelikož jsme členy EU, jsme vázáni právem EU. Nejsme však omezeni jen EU, ale jsme omezeni i dalšími spolky, kde jsme členy, např. NATO atd.

Se státními hranicemi souvisí také volný pohyb osob. Do současnosti, je třeba k překročení státní hranice platný cestovní pas a platné vízum, pokud musí být do cílového státu. Hranice se může překračovat pouze na vyznačených místech, kterými jsou hraniční přechody, ale též mezinárodní letiště. Volného pohybu osob dosáhly členské státy EU přijetím Schengenu, ale naše republika, ač je členem EU, má v této oblasti omezení a bude moci přistoupit, až po uplynutí určité doby, které se liší dle dohod přijatých ostatními státy. Schengen se zabývá tím, že občané EU se budou

moci volně pohybovat po členských státech, bez kontroly a zároveň se budou moci přestěhovat a žít v jakémkoliv státě. Se vstupem do eurozóny jsme se více otevřeli nejen Evropské unii, ale celému světu. S tím nám hrozí i určité potíže, a to jak v oblasti ekonomiky, tak i z hlediska bezpečnosti. Docílili jsme volného pohybu zboží, kapitálu, ale i volného pohybu osob. Díky tomu, že máme uzavřenou tzv. Schengenskou dohodu o odstranění kontrol na společných hranicích, můžeme cestovat za prací do jiných členských států eurozóny. Cílem Schengenu bylo a je vytvoření zóny pro volný pohyb a zrušení hraničních kontrol, které byly na obtíž při každém přechodu státních hranic. Zrušením těchto kontrol, ale na sebe bereme riziko možného napadení nežádoucími osobami nebo zvýšení migrace uprchlých osob z okolních méně ekonomicky vyspělých států. Zvýšení bezpečnosti v Schengenském prostoru mělo být docíleno paralelním zapojením sériových mechanismů na ochranu vnitřního prostoru společenství. Právní úprava tohoto zabezpečení je zakotvena v Amsterdamské smlouvě.

První tato dohoda byla přijata 14. června 1985. Další byla přijata v červnu 1990, je to Schengenská prováděcí dohoda, která oproti první smlouvě vyžadovala ratifikaci parlamentu smluvních států, platnost byla však až od roku 1995. Tuto dohodu přijaly státy Beneluxu – (Holandsko, Belgie, Lucembursko), Francie a Německo. Později přistoupily Itálie, Španělsko, Portugalsko, Řecko a Rakousko. V roce 1996 přistoupily Dánsko, Finsko, Švédsko a zároveň i Norsko a Island, ač nejsou členy EU, ale jsou členy tzv. Severské pasové unie.

Závěr

Závěrečné hodnocení vývoje a změn státních hranic

V této práci je vyobrazen vývoj státních hranic, jejich vznik a vznik samostatného, suverénního státu - Československa. Práce charakterizuje nepostradatelnost přesného vymezení státních hranic. Dále se zabývá nelehkou úlohou vyjednávačů při vzniku samostatného státu v roce 1918 a při přijímání jednotlivých mírových smluv se sousedními státy. Dále se zabývá vývojem státních hranic, a to v období druhé světové války, kdy došlo k hraniční diskontinuitě. Po ukončení druhé světové války proběhlo opětovné zaměření státních hranic, jelikož došlo k mnoha změnám na hraničních tocích. Neposlední otázkou, která byla řešena a která je dle historických pramenů analyzována, je rozdělení Československa na dva samostatné státy a také vstup České republiky do Evropské unie.

Velká pozornost je věnována období 1918 – 1938, jelikož po ukončení 1. světové války došlo k rozpadu Rakouska – Uherska a vzniklo množství nových států, mezi nimi i Československo. V této době byla vedena se sousedními státy obtížná jednání, která někdy nebyla zrovna dle pravidel, např. ozbrojený konflikt na Těšínsku.

Důležitost je kladena na existenci mezinárodních smluv, které obsahují přesné zaměření, včetně hraničních map průběhu státních hranic. Tyto smlouvy by měly být vládou ratifikovány, čímž se republika zavazuje, že bude hranice uznávat a respektovat.

Poslední otázkou, která však přísluší budoucnosti je to, jak ovlivní důležitost státních hranic evropská integrita a snaha smazat ekonomické, politické a jiné rozdíly, které se vyskytují v Evropě, a vytvoření jednoho celku. Zde se nabízí další otázka, zda až k tomuto vyrovnání dojde, bude zachována vlastní národní, kulturní identita, ale to bude zřejmě dlouhodobý proces.

Seznam použité literatury

BĚLINA,P., A. KOL. *Dějiny zemí koruny české II.* Praha: Paseka,1992

ISBN 80 – 85 192 – 30 - 6

CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., MANDÁK, V., MATULA, V., PÚRY, F.,
RŮŽEK,A.,

ŠTĚPÁN, J., ŽILA, J. *Trestní právo procesní.* 2, podstatně přepracované
a aktualizované vydání, Praha: Linde, 2002

FILIP,J. *Ústavní právo I.* Brno: PF MU, 2002

GERLOCH, A., HŘEBEJK,J., ZOUBEK,V. *Ústavní systém České republiky.*
4.vyd. Praha: Prospektrum, 2002 ISBN 80 - 7175 – 077 -8

KADLEC,Č. *Hry o hranice.* Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001

KAPLAN, K. *Pravda o Československu 1945 – 1948.* Praha: Panorama, 1990

KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé dějiny státu a práva (1918 – 1945).*
Brno: Masarykova univerzita, 1991 ISBN 80–90–1102-5

OLIVOVÁ ,V. *Dějiny první republiky.* Praha: Karolinum, 2000
ISBN 80 – 7 184 - 791-7

SCHELLE, K. *Československé dějiny státu a práva v dokumentech,2 díl,*
ústavní systém 1918 – 1938. Brno: Masarykova univerzita,1993

zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších novel

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., Listina základních práv
a svobod ve znění pozdějších novel

Rozhodnutí České národní rady č. 209/1992 Sb. o úmluvě o ochraně
lidských práv

PŘÍLOHY

Příloha číslo 1

Rozhodnutí České národní rady č.209/1992 Sb. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobodě

Příloha číslo 2

Hlavní myšlenky Clevelandské dohody

Příloha číslo 3

Rozloha území Rakousko – Uherské monarchie před rozpadem

Příloha číslo 4

Tvar státních hranic Československa v roce 1922

Příloha číslo 5

Rozloha slezského území, které od roku 1335 do 1742 náleželo České koruně

Příloha číslo 6

Hranice vedoucí v oblasti Spíše

Příloha číslo 7

Hranice na území Těšínska

Příloha číslo 8

Průběh státních hranic na Oravě

Příloha číslo 9

Státní hranice za Protektorátu Čechy a Morava, hranice byly rozděleny na 4 hlavní a 7 hraničních úseků – H. V. A. – jsou města odkud se řídil chod hraničního úseku

Příloha číslo 10

Vyznačená území, která musela být vyklizena dle Mnichovské dohody, vpád německých vojsk a 16. 3 .1939 vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava

Příloha číslo 11

Průběh osvobození Československa - 1944 – 1945

Příloha číslo 12

Změna státních hranic s Polskem v důsledku výstavby polské vodní nádrže na Dunajci v roce 1975

Příloha číslo 13

Vymezení státních hranic se Slovenskou republikou u osady U Sabotů

Příloha číslo 14

Právní normy upravující státní hranice

Příloha č.1.

Rozhodnutí České národní rady č. 209/1992 Sb.

HLAVA I - Čl. 2

1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.

Čl. 5

1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

5. Každý, kdo byl obětí zatčení nebo zadržení v rozporu s ustanoveními tohoto článku, má nárok na odškodnění.

Čl. 6

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by vzhledem ke zvláštním okolnostem veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.

2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

Čl. 7

1. Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.

Čl. 8

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení

nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Čl. 9

1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.

2. Svoboda projevat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Čl. 10

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

Příloha č. 2.

Hlavní myšlenky Clevelandské dohody z října 1915

1. Samostatnost historických zemí a Slovenska
2. Spojení českého a slovenského národa ve federativním svazku států s úplnou národní autonomií Slovenska, s vlastním sněmem, s vlastní státní správou, úplnou kulturní svobodou, tedy i s plným právem užívání jazyka slovenského, vlastní správu finanční a politickou
3. Volební právo: všeobecné , tajné a přímé
4. Forma vlády: personální unie s demokratickým zřízením státu, s podobností vlády v Anglii

Pramen čerpání - KOLEKTIV AUTORŮ. *Československé dějiny státu a práva (1918 – 1945)*, Brno: Masarykova univerzita, 1991. s. 6. ISBN 80 – 90 – 1102 - 5

Příloha č.3

Tvar hranic Rakousko – uherské monarchie před jejím rozpadem

Pramen čerpání - BĚLINA, P., A KOL. *Dějiny země koruny české II.* Praha:

Paseka, 1992. s. 156. ISBN 80 – 85 192 – 30 – 6

Příloha č.4

Tvar státních hranic Československa v roce 1922

Pramen čerpání - BĚLINA, P., A KOL. *Dějiny země koruny české II*. Praha:

Paseka, 1992. s. 170. ISBN 80 – 85 192 – 30 – 6

Příloha č. 5

Vysvětlivky:

Tmavě je znázorněna ztráta části Těšínska, která v roce 1920 připadla Polsku.

Rozloha slezského území, které od roku 1335 do 1742 náleželo České koruně

Pramen čerpání - KADLEC,Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001.

s.234

Hranice vedoucí v oblasti Spiše

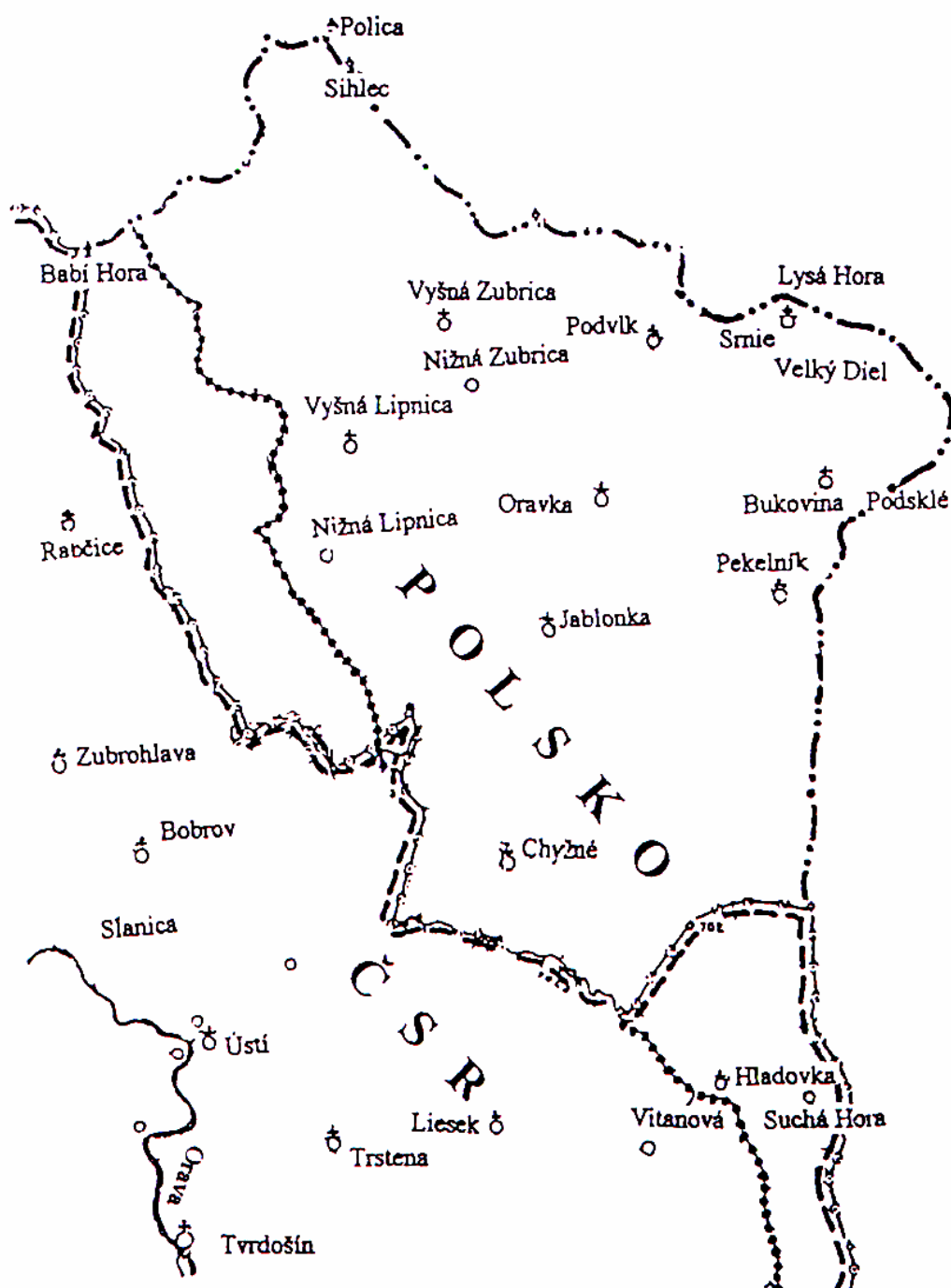
Pramen čerpání - KADLEC, Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001. s.

Hranice na území Těšínska

Pramen čerpání - KADLEC, Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001. s. 237.

Příloha č. 8

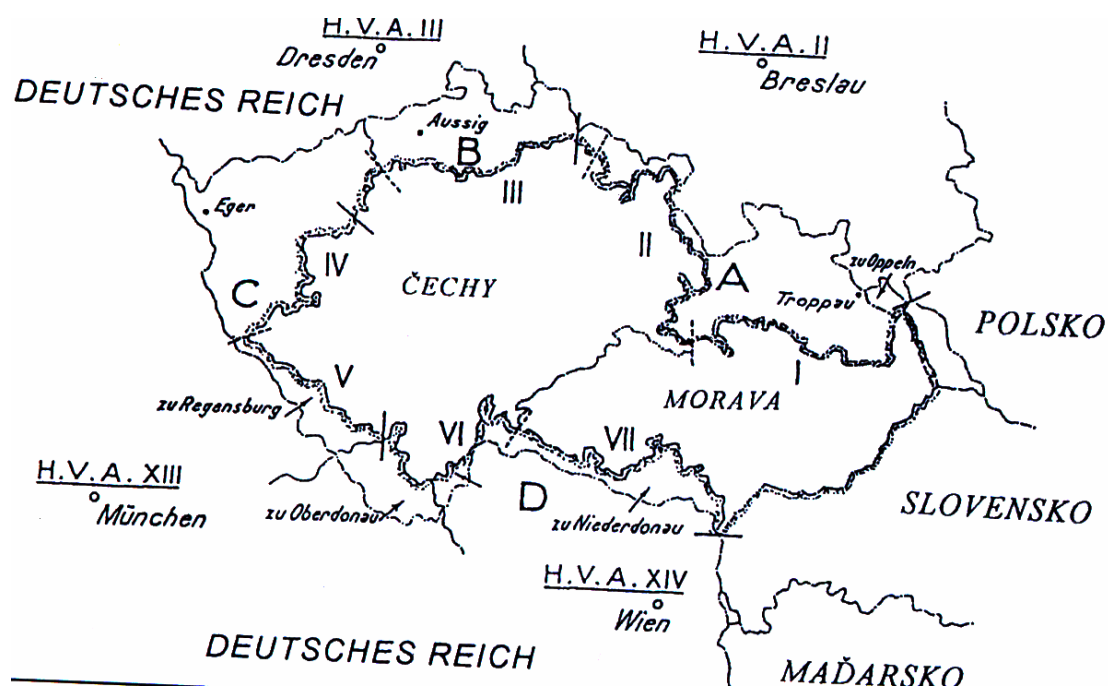

Průběh státních hranic na Oravě

Pramen čerpání - KADLEC, Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001. s.

238

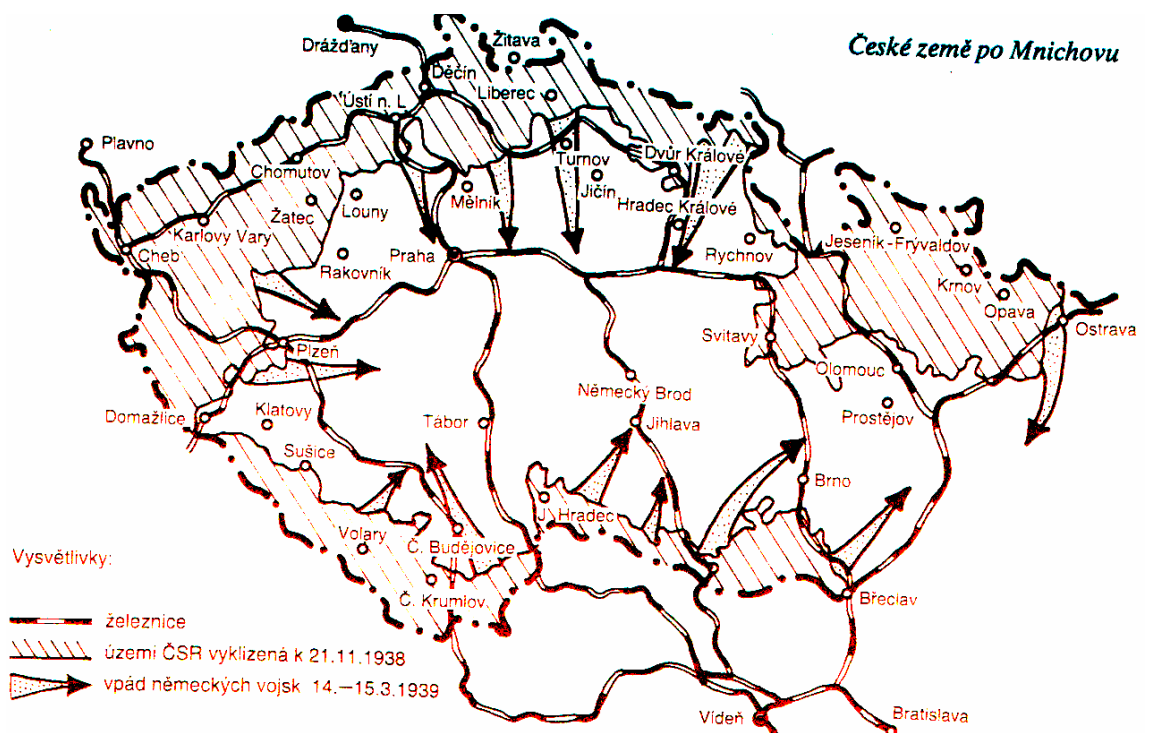
Příloha č. 9

St. hr. za Protektorátu Čechy a Morava, hranice rozděleny na 4 hlavní a 7 hraničních úseků – H. V. A. – řídicí města hr. Úseku

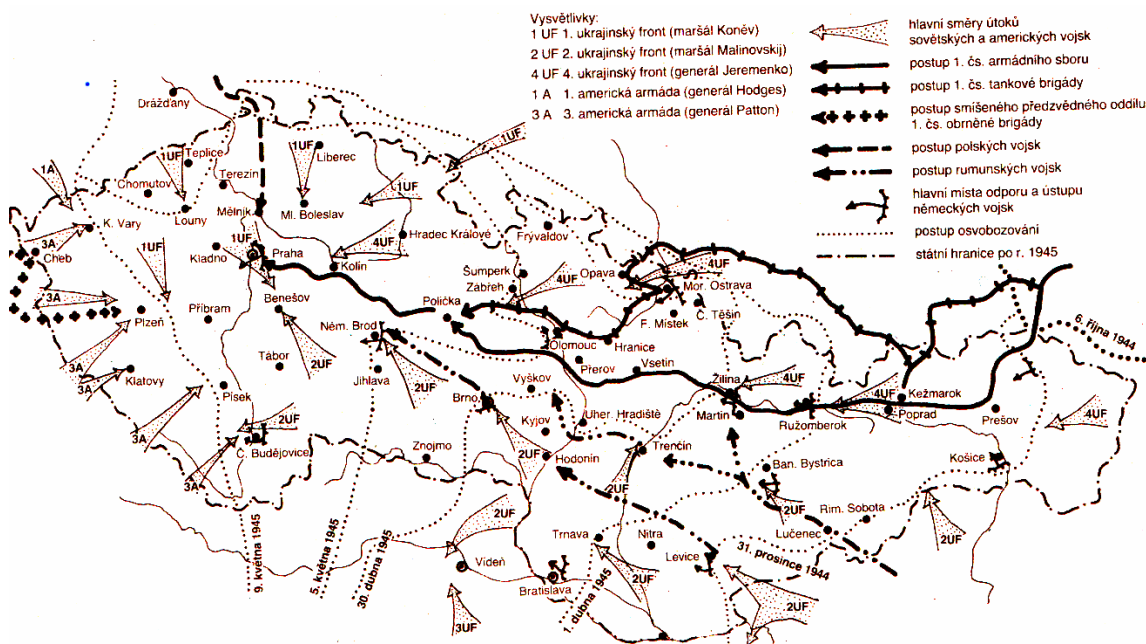
Pramen čerpání - KADLEC, Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001. s. 242.

Příloha č. 10

Vyznačená území , která musela být vyklizena dle Mnichovské dohody, vpád německých vojsk a 16. 3 .1939 vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava
Pramen čerpání - BĚLINA,P., A KOL. *Dějiny země koruny české II.* Praha: Paseka,1992. s.190. ISBN 80-85192-30-6

Příloha č.11

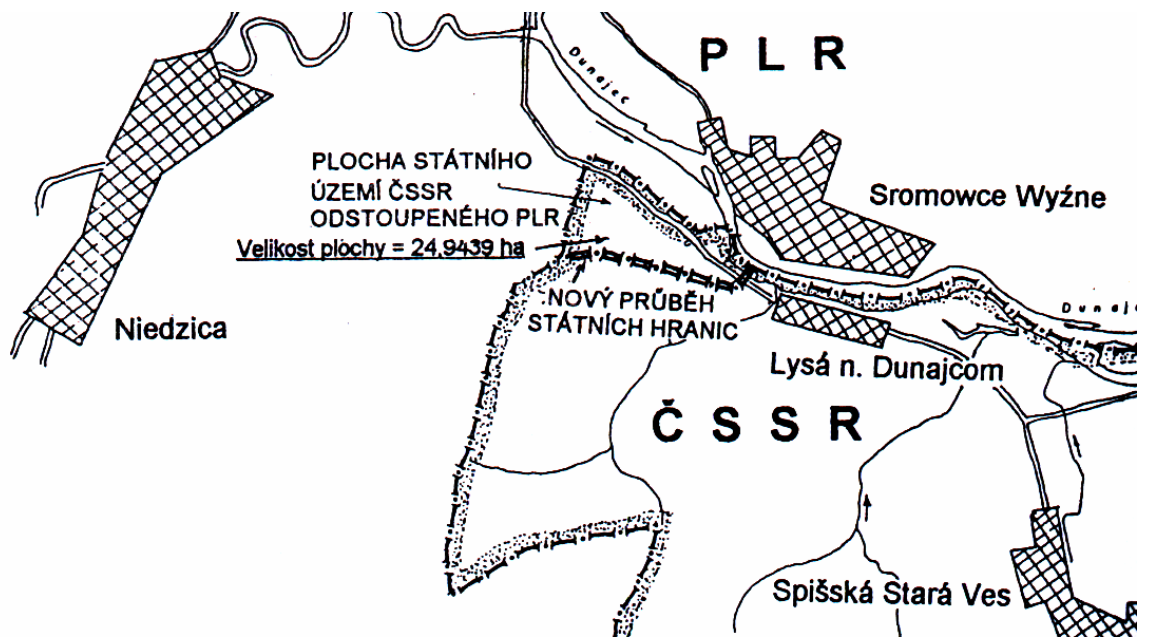

Průběh osvobodování Československa - 1944 - 1945

Pramen čerpání - BĚLINA,P., A KOL. *Dějiny země koruny české II.* Praha:

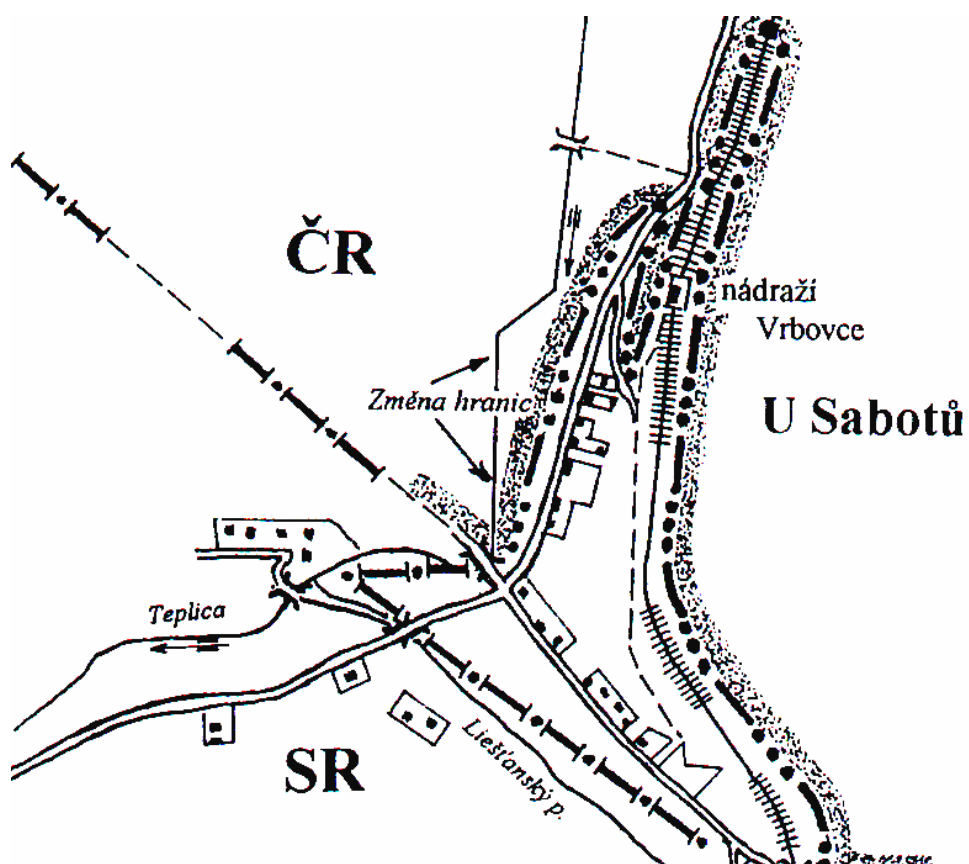
Paseka,1992. s.232 ISBN 80-85192-30-6

Příloha č.12

Změna státních hranic s Polskem v důsledku výstavby polské vodní nádrže na Dunajci v roce 1975

Pramen čerpání - KADLEC,Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčan: Tisk BCS, 2001. s. 263

Vymezení státních hranic se Slovenskou republikou u osady U Sabotů

Pramen čerpání -KADLEC,Č. *Hry o hranice*. Chrást u Poříčkan: Tisk BCS, 2001. s.

266

Příloha č.14

Právní normy upravující státní hranice

Změnit státní hranice lze pouze na základě ústavních zákonů, což je uvedeno i v ústavě České republiky z.č.1/1993 Sb. v čl.11. Před samotnou změnou průběhu hranic předchází jednání o změnách, dohody o postoupení či výměně území a hlavně podepsání mezinárodní smlouvy, ale to ještě nestačí, musí následovat ratifikace Parlamentem a prezidentem České republiky. Až po ratifikaci mezinárodní smlouvy je stát touto smlouvou vázán což vyplývá z čl.10 z.č.1/1993 Sb. Ústava České republiky. Tyto smlouvy jsou součástí právního systému a jsou také jedním z pramenů práva.

V čl.112 Ústavy České republiky jsou uvedeny zákony, které tvoří ústavní pořádek, jsou to: Ústava, LZPS, ústavní zákony přijaté dle Ústavy a ústavní zákony Národního shromáždění Československé republiky, Federálního shromáždění ČSR a České národní rady upravující st. hranice České republiky a ústavní zákony České národní rady přijaté do 6. 6. 1992, pokud se tento text převede na číselné označení jednotlivých zákonů, které se vztahují na změnu státních hranic, tak poté to jsou:

- Ústavní zákon č. 102/1930 Sb. o úpravě st. hranic s Německem , Rakouskem a Maďarskem , tento zákon vyslovuje také souhlas s mezinárodními mírovými smlouvami Versailleskou, Saint – Germainskou a Trianonskou
- Ústavní zákon č.205/1936 Sb. o úpravě státních hranic s Německem
- Ústavní zákon č. 62/1958 Sb. o konečném vytyčení st. hranic s Polskou lidovou republikou
- Ústavní zákon ČNR č.30/1974 Sb. o souhlasu ke změnám hranic s Rakouskem , tento zákon deklaroval Ústavní zákon Federálního shromáždění č.66/1974 Sb. , o změnách státních hranic s Rakouskem,
- Ústavní zákon ČNR č. 121/1981 Sb. o souhlasu ke změnám hranic České socialistické republiky s Německou demokratickou republikou, tento zákon deklaroval ústavní zákon Federálního shromáždění č.37/1982 Sb. o změnách státních hranic s NDR
- Ústavní zákon ČNR č. 43/1988 Sb. o souhlasu ke změnám hranic České socialistické republiky na hraničních vodních tocích s Polskou lidovou republikou, tento zákon byl deklarován ústavním zákonem č. 169/1988 Sb. o změnách průběhu st. hranic na hraničních vodních tocích s PLR

- Ústavní zákon č.74/1997 Sb. o změnách státních hranic se Slovenskou republikou

ABSTRACT

ČERVENÝ, P. Vývoj státních hranic Československa : bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Soňa Fišerová.

Klíčová slova: mezinárodní smlouva, obyvatelstvo, rozdělení Československa, suverénní stát, území, vstup do Evropské unie, vývoj státních hranic

Bakalářská práce poukazuje na složitý vývoj státních hranic a vznik samostatného suverénního státu Československa. Charakteristikou státu je nepostradatelnost přesného vymezení území, státní hranice, obyvatelstvo a bezesporu také státní moc. Velká pozornost je věnována období 1918 – 1938, jelikož po ukončení 1. světové války došlo k rozpadu Rakouska – Uherska, vzniklo množství nových států, mezi nimi i Československo. Neposlední otázkou, která byla řešena a která je dle historických pramenů analyzována, je rozdělení Československa na dva samostatné státy a také vstup České republiky do Evropské unie. Důležitost je kladena na existenci mezinárodních smluv, které obsahují přesné zaměření, včetně hraničních map průběhu státních hranic. Poslední otázkou, která je v práci analyzována, je to, jak ovlivní důležitost státních hranic evropská integrita a snaha minimalizovat ekonomické, politické a jiné rozdíly, které se vyskytují v Evropě.

ABSTRAKT

Červený, P., The Development of the Czechoslovakian National Borders : bachelor thesis : České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009.

Supervised by: JUDr. Soňa Fišerová

Key words: international treaty, population, division of Czechoslovakia, sovereign state, territory, admission to the EU, development of the Czechoslovakian national borders

The present bachelor thesis deals with the intricate development of the national borders and the rise of the independent Sovereign state of Czechoslovakia. The substantial characteristics of a state are the exact delimitation of its territory, state borders, its population, and of course the state political power. Considerable attention has been paid to the time-span of 1918 – 1938 since after the end of the World War I, one of the newly forming autonomous states of the then disintegrated Austrian-Hungary was Czechoslovakia. Amongst the other questions analyzed herein on the basis of literary historical sources, is the separation of Czechoslovakia into two autonomous states and also the admission of the Czech Republic into the EU. Emphasis has been laid upon the existence of international treaties, which contain the exact geographic survey, including border maps. The last question analyzed in this paper is whether and how will the EU integrative tendencies and the endeavour to minimize the economic, political and other various differences existing amongst the European state, influence the authority and importance of the national borders.